

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BAĞLAMINDA İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

Halime Kübra ERBEY

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Cüneyit AKAR

2. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aslı GÜNDOĞAN

Uşak

Nisan, 2022

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BAĞLAMINDA İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

Halime Kübra ERBEY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Cüneyit AKAR

2. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aslı GÜNDOĞAN

Uşak

Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Nisan, 2022

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİ BAĞLAMINDA İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

Halime Kübra ERBEY

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ocak 2022

Danışman: Doç. Dr. Cüneyit AKAR

2. Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aslı GÜNDOĞAN

Bu araştırmanın genel amacı, Sosyal Bilgiler dersi bağlamında ilkökul öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Uşak il merkezinde ilkökul dördüncü sınıfta öğrenim gören 493 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen “İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmanın birinci alt problemi için elde edilen veriler Bağımsız Örneklem T-Testi ile, ikinci ve üçüncü alt problemler için elde edilen veriler ise One-Way ANOVA Testi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonunda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullarda eğitim öğretimine devam eden öğrencilerin diğer okullardaki öğrencilere oranla toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi yönde olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır. Araştırmanın bir diğer sonucunda ise ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça, çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına göre elde edilen bilgiler doğrultusunda toplumsal cinsiyet algısını ölçümünde kullanılan boyutların artırılması, toplumsal cinsiyet algısına etki eden faktörlerin kapsamının geliştirilmesi, Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliği algısının kazandırılmasına ilişkin uygulamalı araştırmalar yapılması gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Bilgiler, İlkokul Öğrencileri*

ABSTRACT

PRIMARY SCHOOL STUDENTS GENDER PERCEPTIONS IN THE CONTEXT OF SOCIALSTUDIES COURSE

Halime Kübra ERBEY

Department of Primary Education

Uşak University Graduate Education Institute, January 2022

Supervisor: Assoc. Prof. Cüneyit Akar

2. Supervisor: Asst. Prof. Aslı GÜNDOĞAN

The general purpose of this research is to determine the gender perceptions of primary school students in the context of Social Studies course. Scanning design, one of the quantitative research methods, was used in the research. The study group of the research consisted of 493 students studying in the fourth grade of primary school in the city center of Uşak. The data were collected with the "Gender Perception Scale of Primary School 4th Grade Students" developed by the researcher. The data obtained for the first sub-problem of the research were analyzed with the Independent Sample T-Test, and the data obtained for the second and third sub-problems were analyzed with the One-Way ANOVA Test.

At the end of the research, it was concluded that female students' perceptions of gender are more egalitarian than male students. In addition, the gender perceptions of the students who continue their education in schools with a high socio-economic level are more egalitarian than the students in other schools. Another result of the study was that as the education level of the parents increased, their children's perceptions of gender were more egalitarian.

In line with the information obtained according to the results of the research, suggestions such as increasing the dimensions used in the measurement of gender perception, developing the scope of the factors affecting the perception of gender, conducting applied research on gaining the perception of gender equality in the Social Studies course were presented.

Keywords: *Gender, Social Studies, Primary School Students*

ÖN SÖZ

Toplumsal cinsiyet eşitliği gelişen ve değişen dünyada her geçen gün daha önemli bir kavram haline gelmektedir. Bu değişim ve gelişime ayak uydurmanın yolu toplumun, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bilinçlendirilmesi ile gerçekleşebilecektir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine dair tutumların çocukluk çağı ile başlaması sebebiyle bu çalışmada ilkökul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi bağlamında toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmanın eğitim alanına, öğrencilere, ailelerine ve öğretmenlere katkı sağlaması umut edilmektedir.

Bu çalışmanın planlanması aşamalarında bana destek veren danışmanım Doç. Dr. Cüneyit AKAR'a ; toplumsal cinsiyet kavramı ile tanışmamı sağlayan, beni her konuda yönlendiren, beni cesaretlendiren, desteği ve sabrıyla bana güç veren ikinci danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Aslı Gündoğan'a içtenlikle saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez yazma sürecinde benden desteğini bir an olsun esirgemeyen eşime; ayrıca bu tezin hayatımdaki önemini daha da anlamlı kılan oğlum Deniz Tuna'ya sevgilerimi sunuyorum.

Halime Kübra ERBEY

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Halime Kübra ERBEY

Doğum Yeri ve Tarihi:

Lisans Öğretimi: Uşak Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü (2012-2016)

İş Deneyimi

Uşak Özel Bilge Çağla İlkokulu (2017-2019)

Uşak Özel Ar Han Koleji İlkokulu (2021-)

Bilimsel Faaliyetler

Gündoğan Aslı, Erbey Halime Kübra, 2020. Gender in Career Choices of Fourth Grade Students. Journal of Theoretical Educational Science

Gündoğan Aslı, Erbey Halime Kübra, 2019. Sınıf Öğretmenlerinin Bakış Açısıyla Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet. 8th International Symposium On Social Studies Education

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	vi
ÖZ GEÇMİŞ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
1.BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. TEZİN ADI	5
1.2. TEZİN KONUSU	5
1.3. TEZİN AMACI	5
1.4. TEZİN ÖNEMİ	5
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI VE DOĞUŞU.....	7
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET	8
2.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ.....	9
2.4. TOPLUMSAL CİNSİYETİN TOPLUMDAKİ YANSIMALARI... 11	11
2.5. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	14
2.6. BİYOLOJİK CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET.....	15
2.7. SOSYO-EKONOMİK DÜZEY VE TOPLUMSAL CİNSİYET	16
2.8. AİLE EĞİTİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET	17
2.9. SOSYAL BİLGİLER VE TOPLUMSAL CİNSİYET	17
2.10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	22
3. BÖLÜM: YÖNTEM	26
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	26
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	27
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	29
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	29
3.3.2. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği	29
3.3.2.1. Ölçek Geliştirme Süreci	30
3.3.2.2. Madde Havuzunun Oluşturulması.....	30
3.3.2.3. Pilot Uygulama Geçerlik Çalışması	31
3.3.2.4. Alan Uzmanı Görüşlerinin Alınması	31
3.3.2.5. Pilot Çalışma	32
3.3.2.6. Açıklayıcı Faktör Analizi	32

3.3.2.7. Pilot Çalışma Güvenirlik Çalışması.....	36
3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	37
3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMALARI	37
3.5.1.Güvenirlik Çalışması.....	38
3.6. VERİ ANALİZİ.....	38
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	40
4.1.BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	41
4.2.İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	43
4.3.ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	44
5.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	49
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	49
5.2. ÖNERİLER.....	53
KAYNAKÇA	54
EK-1 FAKTÖR ANALİZİ	64
EK-2 ÖLÇEK	66
EK-3 ARAŞTIRMA İZİN DİLEKÇESİ	68
EK-4 ETİK KURUL ONAYI.....	69
EK-5 ÖLÇEK - BOYUT VE MADDE İLİŞKİSİ	70

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Demografik Bilgiler	27
Tablo 2. KMO ve Bartlett's Testi	33
Tablo 3. Faktör analizi için minimum özdeğer	33
Tablo 4. Varimax rotasyonu	35
Tablo 5. Ölçeğin Güvenirlik Katsayısı.....	36
Tablo 6. Güvenirlik katsayısı	38
Tablo 7. Ölçek sonucu elde edilen puanlar	40
Tablo 8. Ölçek maddelerinin çarpıklık ve basıklık değerleri	41
Tablo 9. Standart Sapma ve Ortalama Değeri	42
Tablo 10. Cinsiyetlere göre Bağımsız Örneklem T Testi.....	42
Tablo 11. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre varyanslar.....	43
Tablo 12. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre ANOVA.....	43
Tablo 13. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerindeki farklılaşmaların belirlenmesi için Games-Howell, Post Hoc testi sonuçları.....	44
Tablo 14. Anne Eğitim Durumu için Varyansların Homojenliği	45
Tablo 15. Anne Eğitim Durumu için ANOVA	45
Tablo 16. Anne eğitim düzeyindeki farklılaşmanın belirlenmesi için Games-Howell, Post Hoc testi sonuçları.....	46
Tablo 17. Babanın Eğitim Durumu İçin Varyans Homojenliği	47
Tablo 18. Babanın Eğitim Durumu İçin ANOVA	47
Tablo 19. Baba Eğitimi Durumu için Games - Howell	47

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tarama Deseni.....	26
Şekil 2. Ölçek Boyut - Madde Yapısı.....	36

1.BÖLÜM: GİRİŞ

Yaşamın en başında belli olan cinsiyet kavramı, bireyin doğduktan sonraki hayatını etkileyen önemli bir değişkendir. Bireylerin cinsiyeti ile ilgili oluşturduğu kimlik karşımıza “toplumsal cinsiyet” kavramını çıkarmaktadır. Toplumsal cinsiyet bireyin biyolojik cinsiyetinin toplumsal normlara göre şekillenmesi veya kadın ile erkeğin toplumsal alanlardaki anlamlarının farklılığı olarak açıklanabilir (Vatandaş, 2007; Seçkin,2012). Bireylerin toplumsal cinsiyet ile ilgili düşünce ve davranışları bir çok alanda araştırılmıştır ve araştırmaların sonucunda toplumsal cinsiyete dair eşitsizlikler göze çarpmıştır. Örneğin PISA sınavının uygulandığı ülkelerde aileler matematik ve alt dalları olan derslerde başarıyı erkek çocuklarından beklediklerini belirtmişlerdir (OECD, 2015). Başka bir örnekte Dünya Ekonomik Forumu'nun sunduğu 2020 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda Türkiye kadınların ekonomiye katılımı, fırsat eşitliği, eğitim imkânları, sağlık ve kadının siyasi güçlendirilmesi gibi kriterler bağlamında 153 ülke arasında 130. sıradadır (World Economic Forum, 2020). Örneklerden de anlaşılacağı gibi gerek dünyada gerekse Türkiye'de toplumsal cinsiyet noktasında eşitlikçi olmayan tutumlarla karşılaşabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet, bireyler için doğuştan gelen cinsiyet kavramının toplumsal ilkelere göre biçimlenmesi şeklinde açıklanabilir. Birey, toplumsal cinsiyet algısı ile kendi cinsiyetini bir diğer cinsiyetten daha değerli ya da değersiz görmemeli, eşitlikçi bir tutum sergileyebilmelidir (Vatandaş, 2007). Nitekim toplumda yıllardır devam ettirilen kız çocuklarının pembe renkli, erkek çocuklarının mavi renkli giydirilmesi; kız çocuklarına küçük yaşlardan itibaren ev işleri öğretilirken erkek çocuklarına ev içindeki sorumlulukların verilmemesi; kız çocuklarının eve gelme saati sınırlandırılırken erkek çocuklarına bu sınırın koyulmaması gibi durumlar eşitlikçi olmayan bir tutuma verilebilecek örneklerdendir.

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetler arası farklılıkların yanında bu cinsiyetlerin toplumsal karşılığındaki sosyolojik, psikolojik, toplumsal ve kültürel bakımlardan farklılıklarla ilgilenmektedir. Kadın ve erkeğin toplumsal anlamdaki akla gelebilecek her türlü farklılığı toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili bir bilgi vermekte ve bireyin toplumla olan ilişkisini gözler önüne sermektedir (Seçkin, 2012).

Toplumsal cinsiyet bireylerin cinsiyetlerinden kaynaklı yaşadıkları farklılıkları ele alan ve bu ayrımcılıkları eşitlikçi bir bakış açısıyla değiştirmeyi amaçlayan bir ana

başlıktır. Bu başlık genel bir anlama sahip olması sebebiyle birçok araştırma için şemsiye kavram olarak kabul edilebilir. Nitekim eğitim, sosyoloji, psikoloji gibi alanlar toplumsal cinsiyet başlığını araştırma olarak kullanmış ve bu disiplin boyutunda incelemeye çalışmıştır. Literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirilebilecek araştırmaların sosyoloji, psikoloji, eğitim gibi insan davranışlarının kaynağını araştıran disiplinlerde yer bulduğu görülebilir (Koca, 2006; Vefikuluçay ve ark., 2007; Öngenç ve Aytaç, 2013; Alptekin, 2014; Yağan Güder ve Alabay, 2016). Bunun sebebinin bu alanların içerik olarak toplumdan beslenmesi olduğu söylenebilir..

Toplumsal cinsiyetin toplumun her kesiminde etkili olduğu görülmektedir. Nitekim ortak kültürü yansıtan atasözleri, deyimler, masallar ya da gün boyunca her mekânda karşılaşılan reklamlar bunlardan sadece bir kaçıdır. Bu bağlamda yapılan araştırmalar incelendiğinde sözü edilen kavramların her birinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini barındıran anlamlarla dolu olduğu görülmektedir (Larson, 2001; Ersöz; 2012; Özlem-Sezer, 2012).

Toplumsal cinsiyetin eğitim boyutu, pek çok araştırma ve raporlarda tartışılmıştır. TÜİK' in 2013 yılında yayımladığı istatistik raporuna göre Türkiye'de temel eğitimden mezun olan bireyler arasında cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Raporda temel eğitimden mezun olma oranı cinsiyet farklılığı bağlamında incelendiğinde mezun sayısında erkeklerin daha fazla orana sahip olduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2013). UNESCO tarafından yayımlanan bir diğer raporda, Türkiye'nin eğitimde cinsiyet eşitliğinin gerçekleşmemesi riski taşıyan ülkeler arasında olduğu belirtilmiştir (UNESCO, 2006).

Tezer Asan (2010)'a göre toplumsal cinsiyet noktasında eşitlikçi olmayan bir kültürün aktarımında eğitim sistemi ve dolayısıyla okullar önemli bir yerde bulunmaktadır. Okullarda verilen eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerine dikkat edilmediği takdirde bireyler, okullarda geçirdikleri sosyalleşme sürecinde eşitlikçi olmayan durumları benimseyecek ve kendi bünyelerinde eşitlikçi olmayan davranışları yaşatmaya ve sergilemeye başlayacaktır. Bu durumun önüne geçilmediği takdirde ise cinsiyet bakımından eşitlik inancına sahip olmayan bireyler yetişecektir.

Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından eşitlikçi bir görüşün topluma yerleştirilmesi için okullara ve ders içeriklerine önemli roller düşmektedir. Aynı

zamanda öğretmenler bu eşitlikçi görüşün toplumda benimsenebilmesi için önemli role sahiptir. Nitekim öğretmenlerin cinsiyetlere dair algıları öğrencilerine nasıl davrandıklarını, nasıl rol model olacaklarını da etkileyebilmektedir (Frawley, 2005). Çocukların kişilik gelişimlerini doğrudan etkileyen eğitim sistemi, okul ve öğretmen gibi faktörler toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında da çocukları olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecektir (Tok, 2001; Bayramoğlu, 2015).

Bireylerin toplum içinde yaşarken sergilediği davranışların eğitimi ‘vatandaşlık eğitimi’ başlığı altında bulunduğundan (Güven vd., 2009) toplumsal cinsiyet noktasındaki eğitimler de bu başlıkla ilişkilidir. Bu sebeple toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili verilen eğitimlerin belirli bir disiplin içerisinde sunulması ve ders içeriklerinde yer alması önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği vatandaşlık eğitimi dâhilinde incelendiğinde karşımıza Sosyal Bilgiler dersi çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler’in kabul gören vatandaşı yetiştirmek üzere inşa edilen bir bilim alanı olduğuna dair genel bir yargı vardır (Nielson, 2011). Bu sebeple toplumsal cinsiyet eğitiminin Sosyal Bilgiler dersi bağlamında verilmesinin önemi büyüktür.

Sosyal Bilgiler dersi diğer temel derslere oranla öğrencilerin sosyal boyutuyla daha çok ilgilenmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın özel amaçları incelendiğinde aşağıda sunulan 13. ve 17. Maddeler bu sosyal boyutu açıklar niteliktedir.

- Madde 13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,’’ ,
- Madde 17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri’’ şeklindedir (MEB, 2018).

Bu boyutuyla Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin iyi vatandaş olması için yapması gerekenleri, toplum içerisinde kabul gören davranışları, demokrasi anlayışını, saygı ve eşitliğin önemini, sosyal hayata uyumu, modern çağın getirdiği sosyolojik kabulleri öğrencilere aktaran bir ders konumundadır. Nitekim Sosyal Bilgiler öğretim programının özel amaçlarında ‘‘İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye’si üzerindeki

etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2018). İnsan hakları ve demokrasi kavramları toplumsal cinsiyet kavramı ile birebir ilişkilendirilebilmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet algısı ve buna yönelik eğitimler Sosyal Bilgiler dersinin amaçları ile örtüşmektedir. Dolayısıyla ilkokul Sosyal Bilgiler dersi bağlamında öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları araştırmaya değer bir konudur.

Literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmaların daha çok okul öncesi, lise ve üniversite dönemlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Çelik ve ark.,2013; Aylaz ve ark.,2014; Güder ve Yıldız, 2016). Literatürde ilkokul düzeyinde toplumsal cinsiyetle ilgili az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Gündüz ve Tarhan (2017)’ın yapmış olduğu çalışmada ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin mesleklere yönelik tutumlarında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisini araştırılmıştır. Çalışma sonucunda ilkokul 4. Sınıfta okuyan erkek öğrencilerin kadınların meslek seçimine yönelik tutumlarının kız öğrencilere göre olumsuz olduğu saptanmıştır.Başka bir çalışmada Cömert Gazi (2018) ilkokul öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet farkındalığını araştırmış ve öğretmenlerle yaptığı görüşmelerden çıkan ortak görüş olarak eğitimde kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla dezavantajlı kesim olduğu sonucuna varmıştır. İlkokul öğrencilerine yönelik yapılan başka bir çalışmada Gündoğan ve Erbey (2020) ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin meslek seçimlerinde toplumsal cinsiyetin etkilerini araştırmış ve araştırma sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde cinsiyete göre farklılıklar olduğunu saptamıştır. Yapılan araştırmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında, çeşitli eğitim seviyelerinde toplumsal cinsiyete yönelik çalışmalar yapıldığı, ilkokulda yapılan çalışmalarda ise öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik algılarının birçok bağlamda farklılık gösterdiği görülmektedir.

İlkokul dönemi bağlamında yapılan toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmaların az oluşu ve toplumsal cinsiyeti Sosyal Bilgiler dersi bağlamında inceleyen çalışmaların az oluşu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Bu araştırmada toplumsal cinsiyet kavramı ilkokul dönemi çerçevesinde ve eğitimin temel ögesi olan öğrenci açısından incelenmiştir.

1.1. TEZİN ADI

Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında İlkokul Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları

1.2. TEZİN KONUSU

Bu tezin konusu, Sosyal Bilgiler dersi bağlamında ilkokul öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını incelemektir.

1.3. TEZİN AMACI

Bu çalışmanın amacı, İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını ortaya koymaktır. Çalışmada bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları nedir?
 - İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ailelerin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. TEZİN ÖNEMİ

Araştırmada ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi bağlamında toplumsal cinsiyete yönelik algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Toplumsal cinsiyet bireylerin cinsiyetlerinin toplum içindeki karşılığı olarak açıklanan bir kavramdır. Bu bağlamda toplumsal düzenin cinsiyet bağlamında eşitlikçi bir bilinçle ilerlemesi hem sosyal yaşantıda karşılaşılabilecek eşitlikçi olmayan davranışların önüne geçilmesini sağlayacak hem de gelecek nesillerin toplumsal cinsiyet bağlamında eşitlikçi bir tutumla yetişmesinin önünü açacaktır. Bireyler cinsiyete dair tutumlarını erken yaşlarda kazandığından toplumsal cinsiyete dair algılarının ilkokul dönemi bağlamında değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Yapılması amaçlanan araştırma ilkokul 4. Sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler dersi bağlamında

uygulacağından, öğrenci, öğretmen ve veli unsurları bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık eğitimi, demokrasi eğitimi gibi sosyal hayatı öğretmeyi amaçlayan bir ders konumundadır denilebilir. Yapılacak olan araştırma, Sosyal Bilgiler dersinin kapsamı dâhilinde; öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde etkileyebilecek tutum ve davranışları sunabilmesi açısından önemli görülmektedir

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyete bakış açılarına yönelik yapılacak olan bu araştırma öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını değerlendirme fırsatı sunacağından ve toplumsal cinsiyet kavramına karşı değer yargılarını eleştirel bir bakış açısıyla inceleme fırsatı yaratacağından araştırılmaya değer görülmüştür. Aynı zamanda araştırmanın öğrencilerin toplum içindeki davranışları analiz edebilme becerisi kazanabilmelerini sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın sınıf öğretmenleri için, öğrencilerin toplumsal cinsiyete ilişkin görüşlerini değerlendirebilme imkânı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan araştırmanın sınıf öğretmenlerine toplumsal cinsiyet bağlamında olumsuz olabilecek hal ve tutumlara karşı öğrencilere yol gösterebilecek bilgiler sağlaması beklenmektedir.

Araştırmanın eğitimin vazgeçilmez bir ayağı olan veli boyutu bakımından ise velilerin, çocuklarını toplumsal cinsiyet bağlamında daha iyi gözlemleyebilmesine ve onların bütün hayatını etkileyebilecek eşitlikçi bir kimlik oluşturabilmesine yardımcı olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışma ile ilgili kavramsal tanımlar, açıklamalar ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI VE DOĞUŞU

Kadın ve erkek kavramları günlük hayatta kullanılan dildeki anlamlarıyla hem bireyin biyolojik anlamdaki dişi veya er oluşunu hem de sosyal yaşamın getirdiği kadınlık ve erkeklik terimlerinin toplum içerisindeki algılanışını ifade eden kullanımlardır. Her ne kadar kullanım sırasında biyolojik ve sosyal cinsiyet kavramları bir tek cinsiyet kavramının çatısı altında kullanılsa da anlamlarına bakıldığında çeşitli farklılıklar görülmektedir.

Bireyler biyolojik olarak er ya da dişi olarak dünyaya gelmekte; tıbbın gelişmesiyle ortaya çıkan müdahaleler dışında yaşamlarının sonuna kadar söz konusu kimlikleri ile yaşamaktadırlar. Bu kimlikler toplum içerisinde bireylerin biyolojik kimliklerini oluşturmaktadır. Sosyal kimlik ise bu terimlerin kullanılan kısıtlı anlamları dışına çıkan ve davranış boyutunu ele alan boyuttur (Vatandaş, 2007).

Bu kavramların birbiri yerine kullanımı ve bu kullanımların sosyal yaşantıyı olumsuz etkilemesi son yıllarda hem dünyada hem de Türkiye’de tartışılmasına ve araştırılmasına sebep olmuştur. Kavramın daha iyi anlaşılması için tarihsel süreç içerisindeki gelişimin incelenmesi yararlı olacaktır.

Toplumsal cinsiyet kavramı İkinci Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkilerinden sonra değişen dünya düzeni ile toplumlar arasında yer almaya başlamıştır. Fakat esas savunucularının oluşması ve popüleritesinin artması Fransız İhtilali ile olmuştur. Fransız İhtilali ile doğan eşitlik, hak, adalet kavramları bu dönemde çalışma hayatına giren kadınları da etkilemiş ve kadınların sırf biyolojik cinsiyetlerinden dolayı yaşadıkları ayrımlar, dönemin insanlarını rahatsız etmeye başlamıştır. Bu tarihlerle birlikte daha çok gündeme gelen kadının çalışması, sosyal adalet, eşit işe eşit ücret gibi beklentiler toplumsal cinsiyet kavramının kullanımının sıklığını arttırmış ve kendi çevresinde savunucular bulmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin devamında 1960’lı yıllarda Amerika’da toplum içinde üst sınıf olarak görülen beyaz Amerikalı kadınların ‘mutlu ev hanımı’ rolleri bu kavramın gelişmesine neden olmuştur. Aynı dönemin

yazılı kaynaklarında bu kadınların toplumda üst sınıf sayılmalarına rağmen beyaz bir erkek Amerikalı ile eşit olmadıklarına yer verilmiştir (Esen ve Malkoç, 2018).

Toplumsal cinsiyet kavramının kavram olarak kullanılmasının tarihi yakın zamanlıdır. Toplumsal cinsiyet kavramı olarak ilk kez 1950'li yıllarda psikoloji alanında bir tedavinin tanımı içerisinde yer almıştır (Marshall, 2000). Bu görüşün yanı sıra toplumsal cinsiyet kavramının 1950'li yıllardan daha önce kullanıldığını iddia edenler de vardır (Sayer, 2011). Toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmalar önceleri feminist çalışmalar olarak çıkarken 1970'lerle birlikte bu gündeki anlamıyla ortaya çıkmıştır (Ecevit, 2011).

Türkiye'de ise toplumsal cinsiyet kavramı nispeten az da olsa Osmanlı döneminde gündeme gelmiş; Cumhuriyetin kazanılması ile birlikte ise daha somut adımların atıldığı görülmüştür. Fakat bu konudaki kırılma toplumda 80'li yıllarda daha çok ilerleme kaydetmiştir. Bu yıllarda dünyada yaşanan gelişmeler ülkeyi de etkilemiş ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından ilerlemeyi gerekli kılmıştır. Bu durum sadece sosyal alanda değil hukuki alanda da gelişmeleri beraberinde getirmiştir. 1986 yılında BM Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin imzalanması ile bu kavramın hukuki anlamda da kabul edilmesini kanıtlamıştır (Kaçar, 2007).

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet kavramını açıklamadan önce cinsiyet kavramının neyi ifade ettiğini ortaya koymak, yerinde olacaktır. Dünya'daki tüm insanları en temel haliyle kategorize etmeye yarayan ölçütlerden ilki cinsiyettir (Basow, 1992). Cinsiyet, canlılarda bulunan cinsiyet kromozomlarının belirlediği yapısal özelliklerdir (Torgrimson ve Minson, 2005). Başka bir deyişle cinsiyet insanların kadın ya da erkek olarak gösterdikleri fiziksel ve biyolojik özelliklerin tamamıdır (Dökmen 2004).

Toplumsal cinsiyet kavramının temelinde kadınların ve erkeklerin toplumdaki kabul gören veya kabul görmeyen hal ve tutumları vardır. Bu hal ve tutumlar kadınlardan ya da erkeklerden, toplumun davranış olarak beklentilerini içermektedir (Dökmen, 2004). Toplumda kabul gören hal ve tutumlar içerisine gündelik yaşamın hemen hemen her anı dâhil edilebilir. Kişinin nasıl giyindiği, hangi mesleği yaptığı, nasıl bir yaşam tarzı sürdürdüğü, nasıl davrandığı bunlardan birkaçıdır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet, kişinin topluma dâhil olma şeklini de ifade edebilmektedir.

Nitekim Lindsey (1990)'a göre toplumsal cinsiyet kişinin cinsiyeti bağlamında toplum içerisinde kendini nasıl gördüğünü ifade eden bir kavramdır.

İnsanların cinsiyeti doğa tarafından belirlenirken, toplumsal cinsiyet algısını insanın içinde bulunduğu toplum dolayısıyla da kültür ile belirlenmektedir. Kültür toplumsal cinsiyeti olumlu ya da olumsuz olarak besleyebilmektedir. Bu sebeple toplumsal cinsiyet geliştirilebilen ve değiştirilebilen bir kavramdır. Nitekim Giddens (2008)'e göre toplumsal cinsiyet toplumsal olarak benimsenmiş erkeklik ya da kadınlık kavramları ile ilişkilidir ve biyolojik cinsiyet ile tamamen ilişkili olmak zorunda değildir.

Cinsiyetlerin sosyal yaşamla belirlenen sorumluluklarını da içeren ve kültürden beslenen toplumsal cinsiyet kavramı toplumdan topluma değişebilmekte ve zamanla geliştirilebilmektedir (WHO, 1998). Kişinin toplumsal cinsiyeti algılayışı aile, eğitim gibi değişkenlerden etkilenebilmekte ve çevreye göre şekillenmektedir (Ataman, 2009).

Toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Akın (2003) toplumsal cinsiyeti kadın ya da erkek olmak olarak değil, toplumun kadını ve erkeği nasıl kabul ettiği olarak tanımlarken; Scott (2007) toplumsal cinsiyeti, cinsiyetle dünyaya gelmiş bedenlere cinsiyet zorlaması olarak tanımlamıştır. Ayrıca feminist kuramda Toplumsal cinsiyet “Biyolojik cinsten farklı olarak, toplum tarafından inşa edilen tarihi ve kültürel olarak değişen, sosyal ve politik faaliyetlerle bilinçli bir şekilde tekrar ve tekrar üretilen bir kavram” olarak tanımlanmıştır (Marshall, 2000). Ayrıca alanyazında toplumsal cinsiyet ile ilgili, kadınlığa veya erkeklığe toplumun ve kültürün yüklediği anlam (Oakley, 1985; Bhasin, 2003; Dökmen, 2012) tanımı yapılırken; toplumun kadını ve erkeği nasıl algıladığı ve kadınlardan veya erkeklerden nasıl davranışlar beklediğine ilişkin değer ve yargıları kapsayan bir başlık (Akın ve Demirel, 2003; Altınova ve Duyan, 2013) tanımlaması da yapılmıştır.

2.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Toplum, belirli bir coğrafyada yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılamak için, etkileşim içerisinde olan kişilerin oluşturduğu bir gruptur. Bu insanlar birbirleri ile aynı kültürel mirasa sahiptir. Toplumun kadın ve erkek nüfusu oluşturmaktadır. Kadınlar ve erkekler doğumla birlikte bir toplumsallaşma sürecinin içine girerler.

İnsanlar içinde buldukları topluma ait olabilmek için, birçok yönde kendilerini topluma dahil etmeye çalışmaktadır. İnsanların cinsiyetleri ile ilgili duygu ve düşünceleri bu ait olma sürecinde kendi kişiliklerine ekledikleri bir durumdur. Toplumsallaşma ve bu süreçteki cinsiyete bakış açısı ile ilgili düşünceler çocukluk yılları ile kazanılmaya başlanmaktadır (Kaypak, 2014).

Literatürde toplumsal cinsiyet kavramı, kadınların ve erkeklerin sosyal alanlarda kabul gören veya kabul görmeyen kişilik özelliklerini, benimseyecekleri rol ve görevleri tanımlayan bir başlıktır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramının tanımında, cinsiyetlerin biyolojik farklılıkları değil; toplumun kadını ve erkeği nasıl algıladığı, kadınlardan veya erkeklerden nasıl davranışlar beklediği ile ilgili beklentiler ve roller bulunmaktadır. Bu sebeple toplumsal cinsiyet kavramının içinde barınan kavramlardan biri de toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rolleri, geleneksel olarak toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklediği davranışları, tutumları ve rolleri içermektedir (Staggenborg, 1998; Kottak, 2002; Akın ve Demirel, 2003; Bhasin, 2003; Dökmen, 2004).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların ve erkeklerin sosyal yaşantıdaki anlamlarıdır. Kadınlara bütünleşmiş hal ve durumlar “kadınsı” olarak nitelendirilirken; erkeklerle bütünleşmiş hal ve durumlar “erkeksi” olarak adlandırılmaktadır. Cinsiyetlere yüklenen roller ile insanların toplumsallaşmasının bir bölümü gerçekleşmektedir (Günay ve Bener, 2011).

Alanyazın incelendiğinde, çaişme hayatı, sosyal yaşam, evlilik ve aile yaşantısı gibi alanlarda, kadınlardan ve erkeklerden beklenen rollerin farklılaştığı görülmektedir (Staggenborg, 1998; Kottak, 2002; Akın ve Demirel, 2003; Bhasin, 2003; Dökmen, 2004). Özellikle çalışma hayatına yönelik yapılan araştırmalarda, kadınların erkeklere oranla daha düşük ücret ile çalışmaları, statülerinin erkeklere göre daha düşük olması veya çalışmak için eşlerinden izin almaları gibi roller kadınlar için benimsenirken; erkekler için bu roller uygun bulunmamıştır, Aynı zamanda geç saatte dışarı çıkma, yalnız yaşama gibi yargılar yine kadınlar için uygun görülmeyen davranışlar olarak belirlenirken; bu davranışların erkekler için normal olduğu çeşitli araştırmaların sonucuna yansımıştır. Aile içi rol ve sorumluluklara bakıldığında ise ev işleri, çocuk bakımı, temizlik gibi görevler kadınların görevi olarak benimsenirken; erkeklere aileyi geçindirecek maddi kazancı sağlama görevi uygun görülmüştür (Şenel

ve Kğün, 1993; Atlı ve Özyarış; 1998; Kimberly ve Mahaffy, 2002; Bhasin, 2003; Dökmen, 2004).

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumdan topluma, kültürden kültüre veya dini inançtan başka bir dini inanca göre değişebilir. Her kültürün kadına veya erkeğe yüklediği anlamlar farklılaşabilir. Bu farklılığın temelinde biyolojik cinsiyet vardır denilebilir. Kadının biyolojisi ve psikolojisi birçok toplumda onu ev yaşantısının mimari rolüne bürünmesine sebep olmuştur. Erkekler ise biyolojik özellikleri sebebiyle ev yaşantısının dışında kalan alanlarda, ailesini temsil etme rolünü üstlenmiştir. Böyle bir yaşantı tarzının sürdürülmesi erkek egemen toplum yapısının oluşmasına ve devam etmesine yol açmıştır. Bu durum zamanla cinsiyet rollerine karşı olumsuz tutum geliştirilmesine ve eşitlikçi olmayan davranışların toplumlarda artmasına dayanak olmuştur (Kaypak, 2004).

2.4. TOPLUMSAL CİNSİYETİN TOPLUMDAKİ YANSIMALARI

Toplumsal cinsiyete dair eşitsizliğin yansımalarının anlaşılabilmesi için toplumun kültürel değerlerinin incelenmesi gerekmektedir. Kültürel değerler toplumların özünü anlamada yardımcı olabilecek kaynakların başlarında gelmektedir. Özellikler yüzyıllar boyunca benimsenerek bu güne kadar gelmiş sözlü edebi kültür belki de toplumun zihniyetini anlamada en önemli yardımcıdır. Sözlü edebi kültür toplumların yazılı hale getirilmemiş, aslının ne olduğu ve kim tarafından oluşturulduğu bilinemeyen kültürel eserlerdir. Bu kültürel eserler içerisinde ise özellikle atasözleri ve deyimlerin önemi ve değeri büyüktür. Nitekim Günindi Ersöz (2010) çalışmasında atasözleri ve deyimler için her birinin bir destan olduğunu belirtmiştir.

TDK'ya ait Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü incelendiğinde kültürün anlaşılmasını sağlayan bu sözlü edebiyat ürünleri içerisinde birçoğunun toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı bir durumda olduğu görülmektedir. Sözlüğün içerisinde yer alan atasözü ve deyimlerin birçoğunda cinsiyet ile ilgili eşitsizliğin izlerine rastlanmaktadır. Bu eşitsizlikler evlilik, kadının geleneksel kabulü, eş ilişkileri, çocukların cinsiyete bakış açıları ve ailedeki kadınların birbiri ile olan iletişimleri başlıkları altında toplanabilir. Özellikle çocuklar ile ilgili atasözü ve deyimler üzerinde durulduğunda kültürel anlamda erkek çocuğun kız çocuğa oranla daha çok tercih edildiği görülmektedir (Akın ve Mihçioğlu, 2003).

“Her buluttan yağmur yağmaz, her karından oğlan doğmaz”.

“Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün/yerinsin”.

“Oğlan olsun deli olsun, ekme olsun kuru olsun”.

Yukarıda örnekleri verilen atasözleri toplumsal psikoloji anlamından erkek çocuğunun kız çocuğuna oranla daha çok tercih edildiği görüşünü destekler niteliktedir. Bunun devamında sadece ailelerin kendi çocukları arasında değil bir sonraki nesil olan torunları arasında bile cinsiyet bakımından ayırım yapıldığı “Oğlanın oğul balı, kızın bahçe gülü” atasözünde açıkça anlaşılmaktadır.

Atasözleri ve deyimler başka bir boyut olan yapılması gereken işler boyutunda ele alındığında ise kız ve erkek çocuklar arasında ayırımın devam edildiği görülmektedir.

“Oğlan atadan (babadan) öğrenir sofrayı açmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi”.

“Anadan gören inci dizer, babadan gören sofrayı düzer”.

Yukarıda örnekleri verilen atasözlerinin anlamlarına bakıldığında kız ve erkek çocuklarının yapması gereken işlerin cinsiyete göre ayrıldığı ve ev ile alakalı işlerin daha çok kız çocuklarına ev dışı işlerin ise daha çok erkek çocuklarına mal edildiği görülmektedir.

Atasözleri ve deyimlerin bu denli önemli olduğu ve halen öğretim programlarının içerisinde olduğu düşünüldüğünde çocukların bu söylemlere ne kadar sıklıkla maruz kaldığını anlaşılmaktadır. Her sınıf öğretmenin dönem başı malzeme listesinde yer alan Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’nün içeriği toplumsal cinsiyet bağlamında incelendiğinde sözlüklerin eşitlikçi olmayan atasözleri ve deyimler barındırdığı söylenebilir.

Başka bir edebi ürün olan ve özellikle çocukların yaşantısında önemli yer tutan masallara da toplumsal cinsiyet bağlamında bakılması gerektiği düşünülmektedir. Masalların incelenmesi boyutunda diğer edebi ürünlerden farklı olarak bir bakış açısı getirmek gerekebilir. Bu bakış açısının sebebi ise masalların tamamen toplumun kabulüne bağlı olarak ilerlemesi, kullanılması ve nesilden nesile aktarılması söz konusudur. Yani bir masal toplum kültüründe kabul görmüyorsa, toplumun değerlerine uyum göstermiyorsa toplumda kullanılmıyor denilebilir. Aynı zamanda masallar

çocuklara değer aktarmada kullanıldığından değer olarak benimsenmeyen masalların toplumda kullanılmadığı ön görülmektedir. Toplumda çocuk eğitiminde sıkça başvurulan masalların da atasözleri ve deyimlerden farklı olmayarak toplumsal cinsiyet açısından eşitsizliğe yönelik söylemleri barındırdığı söylenebilir.

Toplumsal cinsiyete dair davranışların, eşitsizliğinin yansımaları çocuklara anlatmaktan veya okumaktan zevk alınan masallarda da sıkça rastlanmaktadır. Öyledir ki birçok çocuğun belki de ilk karşılaştıkları masallardan olan Bin Bir Gece Masalları, Kırmızı Başlıklı Kız ve Dans Eden Kırmızı Pabuçlar masallarının içeriği toplumsal cinsiyet anlayışını olumsuz yönde etkileyebilecek birçok imge ile doludur. Bu masallarda sıkça güçlü erkek kavramı ve bu erkeklere bağımlı haldeki kadın davranışları ele alınmıştır. Masallara başka bir açıdan yaklaşılacak olursa iyi olarak bilinen doğruluk, dürüstlük, kahramanlık gibi değerler daha çok erkek karakterler üzerinden anlatılırken kötü olarak bilinen yalancılık, kıskançlık, aç gözlülük gibi kavramlar kadınlar üzerinden aktarılmıştır. (Özlem Sezer, 2012).

Başka bir alan olan televizyon reklamları da toplumsal cinsiyet zihniyetini biyolojik cinsiyet tanımı içerisinde sığ bir şekilde kullanmaktadır. İzleyerek elde edilen toplumsal değerler ve kabuller, bireyin bu değerleri öğrenmesi açısından çoğu alana göre daha kalıcı bir etki yaratmaktadır. Çünkü bireyin görerek algıladıkları anlama ve öğrenmede önemli bir rol içerisindedir. Bunların yanı sıra gelişen teknolojinin ürünü olan televizyon reklamlarının kültürleme açısından önemi büyüktür. Çünkü zamanının büyük birçoğunu televizyon karşısında geçiren bir çocuk izledikleri karşısında kendisine çeşitli değerler oluşturur ve bu değerler onun gündelik yaşamı içerisindeki davranışlarını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkiler (Larson, 2001). Bu etkileşim dolayısıyla toplumsal cinsiyet mantığının içerisinde yer bulamayacak davranışların da çocuklar üzerinde öğrenilmesine yol açar. Nitekim Uluyağcı ve Yılmaz (2007)'in çalışmasında inceledikleri reklam örneklerinde kız ve erkek çocuklarının taklit ettikleri kadın ve erkek öğelerinin içeriğinde, sözel göstergelerde çok net bir ayrım olduğu araştırmanın sonuçlarına yansımıştır.

Bireyin toplumsal bir birey haline gelmesi doğumu ve ölümü arasındaki sürecin tamamını kapsayan bir dönemdir. Bu dönem bireyin başka bireylerle arasında gerçekleştirdiği toplumsal davranışlarının tamamının kabulünün ya da reddinin yaşandığı iki yönlü bir dönemdir. Mora (2005) toplumsallaşma kavramının içerisinde

rol ve model kazanma dolayısıyla da cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet kimliklerini bu dönem içerisine dahil etmiştir. Bu dönem başta aile bireyleri arasında başlayan ve dışa dönüklüğün artmasıyla okul ve iş hayatı şeklinde devam etmektedir. Özellikle çocuğun okula başlaması ile birlikte zihniyetinin sığıltan kurulması ve geniş bir kitle ile iletişime geçmesi beklenir. Bu dönemde çocuklardan hem bireysel değerleri hem de toplumsal değerleri öğrenmesi ve özümsemesi beklenir (İşçi, 2000).

Okul bir yandan çocuğun akademik anlamdaki bilgileri tamamlayan bir yandan da çocuğu sosyal hayata hazırlayan bir kurumdur. Bu kurumda verilen eğitimlerden bir tanesi de toplumsal cinsiyet rollerine dair eğitimlerdir. Toplumun kültürünü ve değerlerini aktaran okul bu eğitimi çeşitli etkinliklerle ve materyallerle desteklemelidir. Özellikle okuldaki eğitimleri sırasında en sık kullandıkları kaynak olan okul kitapları bu desteklemeyi sağlamada önemli role sahiptir (Kırbaşoğlu ve Kılıç, 2011).

Ders kitapları toplumsal cinsiyet çerçevesinde incelendiğinde ülkedeki ders kitaplarının örtük ya da açık bir şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini barındırdıkları gözlenmiştir. Asan (2010)'ın çalışmasında bu eşitsizlik üzerinde durulmuş ve Esen ve Bağcı (2002)'nin ele aldıkları incelemelerinde bu eşitsizliğin devam ettiği bildirilmiştir. Başka bir çalışmada Çubuklu ve Sivaslıgil (2007)'in çalışmasında başka bir ders kitabı incelenmiş ve aynı sonuç bu araştırmanın da sonuçlarına yansımıştır.

İlkokul dönemindeki çocukların öğrenme ve öğrendiklerini davranış olarak gerçekleştirme süreçleri düşünüldüğünde tüm bu olgular çocukların toplumsal cinsiyete yönelik bakış açılarını, bu bağlamda geliştirecekleri tutumları olumsuz yönde etkileyebilecektir denilebilir.

2.5. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kişinin doğumundan itibaren toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden bazıları cinsiyet, aile, kardeş sayısı, arkadaş ortamı, okullar, öğretmenler, ders kitapları, medya, oyunlar, oyuncaklar, ailenin eğitimi ve okulların sosyo-ekonomik durumudur (Çiftçi, 2018). Bu faktörlerin küçük yaşlardan itibaren kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını olumlu ya da olumsuz etkilemesi mümkündür denilebilir. Nitekim bir

çocuğun ailesinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumunun olumlu ya da olumsuz oluşu; çocuğun gelecekte göstereceği tutumu etkileyebilecektir. Ayrıca çocuğun oynadığı oyun ve oyuncaklar, okul yaşantısında karşılaştığı öğretmenler veya ailesinin eğitim durumu çocuğun toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumunu olumlu ya da olumsuz etkileyebilecektir.

Tez kapsamında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları etkileyen faktörlerden cinsiyet, aile eğitim durumu ve çocuğun eğitim-öğretimine devam ettiği okulun sosyo-ekonomik düzeyi araştırmanın alt problemleri olarak seçilmiştir.

2.6. BİYOLOJİK CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde cinsiyet "Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks." olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Fakat bu tanımda cinsiyetlerin psikolojik veya sosyal anlamlarına yer verilmediğinden tanım yetersizdir denilebilir (Çiftçi, 2018). Cinsiyet daha anne karnında rastlantısal olarak belli olan, seçilemeyen ve müdahale edilemeyen bir durumdur. Bu sebeple cinsiyet kavramı biyolojik bir kavram olarak kabul edilmektedir. Sosyal yaşantıda ise arkadaşlık ilişkilerinde, aile içi rol ve görevlerde veya bazı davranışlarda kadınlardan ve erkeklerden beklentiler farklılaşmaktadır (Akın ve Demirel,2003; Dökmen, 2004; Özvarış, 2007; Özvarış, 2008).

Toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmalarda 'cins', 'cinsiyet' ve 'toplumsal cinsiyet' kavramları arasında bir karışıklık bulunmaktadır. Karışıklığın sebebi bu kavramlara yüklenen anlam değişiklikleridir. Batılı kaynaklarda biyolojik cinsiyet ile ilgili araştırmalar 'sex' kavramı bağlamında incelenirken; toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmalar 'gender' kavramı bağlamında incelenmektedir (Newman, 2002).

Gender sözcüğünü sosyolojik olarak literatüre ekleyen AnnOakley, 'sex' sözcüğünü kadın ve erkeğin fizyolojik ve biyolojik farklılıklarını dile getirirken kullanmış; 'gender' sözcüğünü ise kadınlığın ve erkekliğin toplumsal anlamlarını anlatmak için kullanmıştır. Dolayısıyla bu ayrımın yapılmasının asıl amacı cinsiyetlerin toplumdaki psikolojik farklılıklarına dikkat çekmektir. Devamında ise bu kavram 'toplumsal cinsiyet' kavramını içerecek kadar genişlemiştir (Marshall, 1999).

Türkiye'de 'sex' ve 'gender' kavramlarının anlamları üzerine ortak bir görüş sunulamamıştır. Türkön 'sex' ve 'gender' sözcüklerinin türkçeleri olan 'cins' ve

'cinsiyet' sözcüklerini kullanmayı tercih etmiş; 'cins' sözcüğünü kadının ve erkeğin biyolojisi ile ilgili özelliklerini açıklamada kullanırken, 'cinsiyet' sözcüğünü toplumsal cinsiyet anlamı ile kullanmıştır (Dökmen,2007).

Kısaca kişilerin cinsiyeti doğumdan önce belli olan bir durumdur. Toplumsal cinsiyet ise kişinin doğduğu coğrafyanın toplumsal, psikolojik ve kültürel özelliklerine göre değişkenlik gösteren; olumlu ya da olumsuz olarak tutum geliştirilebilen bir durumdur (Üner, 2008).

2.7. SOSYO-EKONOMİK DÜZEY VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Sosyo-ekonomik düzey, toplumun, ekonomiden nasıl etkilendiğini, kişilerin ekonomik seviyelerinin onları topluma nasıl dâhil ettiğini belirten bir kelime grubudur (Güneş, 2018).

Kişiler sosyo-ekonomik düzeyleri doğrultusunda, sosyal yaşamlarını oluşturur ve hayatlarına yön verirler. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan kişiler refah bir yaşantıya sahip olurken, düşük olan kişiler aynı refah seviyesinde yaşayamamaktadır (Kuru ve Pepe, 2002). Dolayısıyla ortalama olarak aynı sosyo-ekonomik seviyeye sahip olan aileler çocuklarını aynı okullara gönderebilmektedir denilebilir. Aynı okullarda okuyan ve ortalama olarak aynı sosyo- ekonomik yapıdan gelen çocukların birçok alanda paralel düşünceler geliştirdiği söylenebilir (LaRocque vd., 2011). Bu alanlardan birisi ise çocukların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bakış açılarıdır. Nitekim Kodan (2013) sosyo-ekonomik düzey ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının daha eşitlikçi; düşük olan ailelerin çocuklarının ise daha geleneksel bir algıya sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca alanyazında sosyo-ekonomik düzey ve toplumsal cinsiyet ilişkisinin incelendiği çalışmalarda, sosyo-ekonomik seviyedeki iyileşmenin toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmaktadır (Demirbilek, 2007; Altuntaş ve Altunova, 2015). Bu durum okullar bağlamında düşünüldüğünde aynı sosyo-ekonomik seviyeye sahip ailelerin çocuklarını aynı okullara gönderebileceği ve okulların öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını şekillendirmede etkin bir rol üstleneceği tahmin edilmektedir.

2.8. AİLE EĞİTİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Aile kadın ile erkeğin belirli yasalar çerçevesinde birlikteliğini tanımlayan bir terimdir. Aynı zamanda aile, anne-baba ile bu kişilerin sahip olduğu çocukları ve onların kan bağı olan kişileri de kapsayan bir kurumdur (Kır, 2011; Hallaç, 2014).

Yapısalcı görüş aileyi toplumun en temel yapı taşı olarak kabul eder. Aynı zamanda bu görüş, cinsiyet rollerinin toplumlara göre farklılaşmasını toplumların devamlılığı için zorunlu bir durum olarak kabul eder (Erdoğan, 2008). Bu farklılaşma bir sosyal birikim çerçevesinde oluşur. Bu sosyal birikim uzun bir zamanı içine alan kültürel değerlerden beslenir. Kültürel değerler kadına ve erkeğe ‘toplumsal kadın’ ve ‘toplumsal erkek’ figürlerine karşı oluşan beklentiyi nesilden nesile aktarır (Powell, 2010). Başka bir anlatımla insanlar kadın ya da erkek olarak dünyaya gelirler fakat içinde buldukları toplum onları kız çocuk ya da erkek çocuk olarak yetiştirir (Terzioğlu ve Taşkın, 2008). Bu bağlamda çocukların cinsiyet rollerine karşı geliştirdikleri tutum ailelerinin onları yetiştirme tarzına, sosyal çevrelerine ve eğitim düzeylerine göre değişebilmektedir. Geleneksel yapılı ailelerde kız çocuklarına ev işlerinin öğretilmesi; erkek çocuklarına ise gündelik işlerin sorumluluğunun verilmemesi bu duruma örnektir (Şafak, 2006; Powell, 2010).

Ailelerin eğitim seviyeleri, o ailede büyüyen çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Literatürdeki araştırmalarda aile eğitim seviyeleri ile çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim seviyesi yükseldikçe ailede yetişen çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının eşitlikçi yönde arttığı birçok araştırmanın sonucuna yansımıştır (Lindsey, 1990; Baykal, 1991; Basow, 1992; Burt, 2002; Hoatu, 2003; Zeyneloğlu, 2008).

2.9. SOSYAL BİLGİLER VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bu alandaki hassasiyetin geliştirilmesi için üniversiteler, uluslararası kuruluşlar gibi birçok kurum ve kuruluş projeler yürütmekte ve çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların yapıldığı alanlardan biri de eğitimidir. Çocukların toplumsal cinsiyete yönelik algılarının olumlu yada olumsuz olarak etkilenebileceği ortamlar arasında okullar bulunmaktadır. Okullarda verilen dersler ve bu derslerin müfredatları çocukların toplumsal cinsiyete yönelik algılarını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Yılmaz, 2019).

Çocukların okullarda rol model aldıkları öğretmenleri, derslerde kullandıkları kitaplar, maruz kaldıkları müfredat ve örtük program, onların toplumsal cinsiyet algılarını etkilemede birer kaynak olarak görülmektedir. Çocukların toplumsal cinsiyet algılarının eşitlikçi yönde gelişebilmesi, bahsi geçen bütün kaynakların eşitlikçi olaması ile sağlanabilecektir. Aynı zamanda bu bağlamda verilebilecek toplumsal cinsiyete yönelik ders içi eğitimler, onların toplumsal cinsiyete yönelik algılarını olumlu yönde etkileyebilecek aynı zamanda bu konuya dair farkındalık kazanmalarına yardımcı olabilecektir. Nitekim Flowers (2009), toplumsal cinsiyete yönelik verilen ders içi eğitimlerin, toplumsal cinsiyet bilincini oluşturmada önemli bir alan olduğunu, bu eğitimlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermede önemli yer edindiğini belirtmiştir. Aynı zamanda Flowers (2009), toplumsal cinsiyete yönelik eğitimlerin, kız çocuklarının kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyebileceğini ve erkek çocuklarının cinsiyetlere yönelik oluşabilecek davranış problemlerini çözmede yardımcı bir araç olabileceğini belirtmiştir.

Belirli bir ders kapsamında verilebilecek toplumsal cinsiyete yönelik eğitimlerin başka bir faydası da, çocukların bireysel potansiyellerinin tamamını göstermelerine olanak sağlamasıdır. Nitekim erkek çocuklarının da ev işlerinde sorumluluk alabileceği ya da kız çocuklarının oyuncak araba ile oynayabileceği ortamlar yaratılması, bunlar gibi durumlarda gösterecekleri tutum ve davranışların eğitsel bakış açısı ile değerlendirilmesi, onların toplumsal cinsiyet algılarını etkileyebilecektir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyete yönelik verilebilecek eğitimlerin başka bir faydası da tarihsel süreçten gelen belirli geleneklerin, sadece kadınlara ait görevler olmadığı, bunların günlük yaşamda gerekli olan yaşam becerileri olduğunun, çocuklar tarafından fark edilmesinin sağlanmasıdır (Seçgin, 2012).

İlkokul çağı, çocukların tutum ve davranışlarına yönelik eğitimlerin etkili olarak verilebileceği bir dönem olarak kabul edilebilir. Çocukların bu yaşlarda henüz kalıp yargılarının oluşmamış olması veya oluşan kalıp yargıların yetişkinlere oranla daha kolay değiştirilebilmesi, tutum ve davranışlara yönelik eğitimlerini kolaylaştırabilmektedir. Dolayısıyla ilkokul çağında verilen toplumsal cinsiyete yönelik eğitimler, çocukların toplumsal cinsiyete yönelik algılarını olumlu yönde etkileyebilecektir.

İlkokul öğrencilerinin okula başlamaları ile hayatlarına birçok ders ve bu derslerin müfredatları girmektedir. Bu dersler içerisinde verilebilecek toplumsal cinsiyete yönelik eğitimler, onların toplumsal cinsiyet algılarını belirlemede ve oluşturdukları algının eşitlikçi yönde ilerleyebilmesine yardımcı olabilecektir. Öğrencilerin Türkçe dersinde okudukları metinler, Matematik dersinde çözdükleri problemler, Serbest Etkinlikler dersinde tasarladıkları nesnelere ya da Beden Eğitimi ve Spor dersinde oynadıkları eğitsel oyunlar, toplumsal cinsiyete yönelik eğitimlerin verilebileceği alanlar olarak kullanılabilir. Sosyal Bilgiler dersi ise, dersin doğası gereği, çocuğun kendini ve toplumu daha iyi tanıdığı, toplumsal yaşantıyı ve düzeni öğrendiği bir ders olduğundan, toplumsal cinsiyete yönelik eğitimin daha kapsamlı ve daha somut bir şekilde verilebileceği bir ders olarak kabul edilebilir. Nitekim herkesin yasalar önünde eşit olduğu, toplumsal kuralların cinsiyet farketmeksizin herkes için aynı olduğu, her bireyin farklı ve değerli olduğu gibi öğretiler Sosyal Bilgiler dersi müfredatı içerisinde bulunmaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi, bireyin kendini gerçekleştirmesine ve insan ilişkilerini yönetmesine yardımcı bir ders konumundadır (Fitchett ve Heafner, 2018).

Sosyal Bilgilerin en temel amacının toplumda kabul gören vatandaşın yetiştirilmesi konusunda hem dünyada hem de ülkemizde ortak bir kabul vardır (Meb, 2005; Nielson, 2011). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Programı'nın hedefleri National Council for the Social Studies'in de açıklamasında olduğu gibi vatandaşlık eğitimi ve etkili bir eğitimle oluşturulabilecek 'iyi vatandaş' kavramını kapsamaktadır (MEB, 2005).

Temelde hedefin iyi vatandaş yetiştirmek olduğu Sosyal Bilgiler programı bu hedef çerçevesinde iki ana koldan incelenmelidir. Bu kollardan ilki devlet politikasını ve devletin hedeflediği vatandaşı yaratma boyutu olan 'vatandaşlık eğitimi'; diğer kolu ise sosyal yaşantı bağlamındaki davranışları ele alan 'değer eğitimi' boyutudur (Doğanay, 2008).

Devlet politikası bağlamındaki 'vatandaşlık eğitimi' isminden de anlaşılacağı gibi devletin istediği, toplumu ilerletmeye ve iyileştirmeye yardımcı olabilecek vatandaşların yaratılma sürecidir. Vatandaşlık kelimesinin temelindeki vatandaş kavramını TDK 'Bir ülkeye mensup olan ve o ülkeye karşı sorumluluklarını yerine getiren kişi' olarak tanımlamaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi ülkelerin

vatandaşlarından beklemedikleri bir sorumluluk algısı vardır. Bu sorumluluğun içerisinde bireyin çevresine ve devamında devletine karşı sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi insanı ‘toplumda kabul gören vatandaş’, getirilmemesi ise ‘toplumda kabul görmeyen vatandaş’ kategorilerinden birine yerleştirecektir. Bu durum ise gelişen toplumların vatandaşlarını eğitmesine sebep olarak ortaya ‘vatandaşlık eğitimi’ kavramını çıkarmıştır.

Bu eğitim gelişen toplumlarda ‘demokrasi eğitimi’ ile iç içe geçmiş bir kavramdır. Çünkü demokratik toplumlarda bireylerin sorumluluk alabilen bireyler olması beklenmektedir. Bu yönüyle demokrasi eğitimi de vatandaşlık eğitiminin en önemli başlıklarından biridir. Demokrasi anlayışının eksik olduğu toplumlarda vatandaşlık eğitiminin belki de en önemli kolu eksik kalmıştır denilebilir (Parker, 2008).

Demokrasiyi benimsemiş toplumlarda hak ve özgürlükler yasal güvence altında olmasına rağmen yukarıda sözü edilen eğitimlerdeki eksiklik uzun vadede her türlü ayrımcılığa yol açabilmektedir. Bu eğitimlerin içerisinde yer alması gerektiğine inanılan toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi bireylerde dogmatik düşünceleri yıkan ve yenedünya düzeninde her türlü farklılığa saygılı olan bireyler yetiştirmeyi amaçladığından daha küçük yaşlarda doğru şekilde başlaması gerekmektedir. Toplum cinsiyetle alakalı değerlerini her zaman üzerinde taşıyacağından toplumsal boyutta bunun eşitlikçi bir tutumla ele alınıp bu doğrultuda topluma eğitim verilmesi gerekmektedir (Ersoy, 2009).

Sosyal yaşantıdaki iyileştirmeyi hedefleyen ‘değer eğitimi’ boyutu ise bireyin günlük hayatındaki ilişkilerini eğitmeyi amaçlayan başlık olarak kabul edilebilir. Bu başlığın en temel hedefi toplumda ‘iyi insan’ diye tanımlanan bireyi yetiştirmektir denilebilir. Çünkü ‘iyi insan’ kavramı toplumda kabul gören bireyi de devamında getirmektedir.

Nitekim Aydın ve ark. (2013)’e göre diğer insanlar tarafından kabul görmek sağlıklı bir insan olmanın ön koşullarından biridir. Toplum tarafından kabul görmek insanın aidiyet duygusunu besleyecek, çevreyle olan ilişkilerini olumlu yönde etkileyecek ve bu kişiyi normal yapan değerleri benimsemesine yardımcı olacaktır. Çünkü çoğu insanın davranışlarının temelinde çevresi ile iyi ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri devam ettirmek yatmaktadır (Pickett ve ark.,2004).

Toplumsal cinsiyet kavramının bu kollar arasındaki yerini tam olarak belirleyebilmek için bahsi geçen vatandaşlık, vatandaşlık eğitimi, demokrasi eğitimi gibi kavramların da detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir. Nitekim vatandaşlık eğitiminin en temel amacının ‘bir ülkenin değerlerini ve doğrularını bünyesinde yaşatabilen birey’ olarak tanımlanabilmesi, bu tanım içerisinde yetiştirilmek istenen bireyin, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına inanan ve bunu savunan bir birey olması beklenebilir. Fakat dünya tarihinde özellikle 1970-1980 tarihlerinde sıçramasını yaşamış bu kavram halen dünyada tam bir alan içerisine alınmış durumda değildir. Ayrıca bu kavramın eğitim boyutu da halen yeterli derecede ders müfredatlarında kendini gösterememiştir (Crocco, 2007). Bu kavramın ders içeriklerine doğru bir şekilde entegre edilememesi ise eğitim boyutunda eksikliklere yol açabilmektedir.

Toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilebilecek konuların ders müfredatlarında olmaması her ne kadar yasal anlamda güvence altına alınmış olsa da bazı hakların psikolojik olarak kabul edilememesine ve bireylerin hayatlarında bu kavramı benimseyememesine sebep olacaktır. İçselleştirilemeyen bu kavram uzun vadede sorgulanmadan bireyin tüm hayatı boyunca kendini geliştiremediği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü birey yaşadığı hayatını sosyal çevresinden özümseyerek oluşturmaktadır. Daha küçük yaşlardan itibaren bu bahsi geçen eğitimin verilmemesi uzun vadede kişilerin sosyal yaşantısındaki eksikliğini arttıracak ve bireye daha küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gereken bir eğitim eksik kalacaktır (Seçkin, Kurnaz, 2015).

Sosyal Bilgiler dersi, kişilerin başka insanlara, o insanların yaşantılarına ve farklılıklarına karşı saygılı olmayı öğretmeyi amaçlayan, adaletli tutum sergilemeyi öğreten, eşitlik, özgürlük, hoşgörü gibi değerleri benimsetmeyi amaçlayan bir ders konumunda olduğundan, toplumsal cinsiyete yönelik verilebilecek eğitimler ve kişilere eşitlikçi bir bakış açısı kazandırabilecek etkinlikler için uygun bir ders olduğu düşünülmektedir.

2.10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Weitzman ve ark. (1972)'nin okul öncesi dönemdeki çocukların eğitiminde kullanılan kitapları toplumsal cinsiyet bağlamında araştırmışlar ve kitapların eşitlikçi olmayan tutumlar barındırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Sellers (1997)' in ilkokul öğrencilerinin meslek seçimlerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi olup olmadığını incelediği araştırmanın sonucunda öğrencilerin meslek seçimlerinin kalıp yargılar doğrultusunda şekillendiği sonucuna ulaşmıştır.

Tepper (2002)'in duygular ve cinsiyetler arasındaki ilişkiyi toplumsal cinsiyet bağlamında incelediği araştırmasında duyguların kabul edilişlerinin cinsiyetlere göre farklılaştığı ve duyguların erkeksi ya da kadınsı olarak kabul edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Morojele (2011) ilkokul öğrencilerinin aileden edindikleri cinsiyet kalıp yargılarının okullarda verilen toplumsal cinsiyet eğitimini nasıl etkilediğini araştırdığı çalışmada ; aileden gelen kalıp yargıların okullarda verilen toplumsal cinsiyet eğitimini olumsuz etkilediği ve erkek çocuklarının toplumsal cinsiyet kurgularının eşitlikçi olmayan tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Morojele (2012) başka bir çalışmada ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet bağlamında karşılaştıkları problemleri ele aldığı çalışmada incelediği kültürün toplumsal cinsiyet bağlamında eşitlikçi olmayan tutumlar içerdiğini ve öğretmenlerin bu tutumları okullar aracılığıyla öğrencilerine aktardığı sonucuna ulaşmış ve öğretmenlere daha eşitlikçi tutumlar noktasında öneriler sunmuştur.

Seçkin (2012)'in Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliğine dair etkinliklerin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisini incelediği araştırmasında sözü edilen etkinliklerin öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında algı ve tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

Kalaycı ve Hayırsever (2014) Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi ders kitabını toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında inceledikleri araştırmalarında 'Eşitliğe Doğru' isimli konuya ait etkinliklerin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına ne derece uygun

olduğunu ve bu etkinliklerin öğrencileri nasıl etkilediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda ilgili konu etkinliklerinin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına uygun olmadığı ve öğrencilerin ev işleri ile ilgili cümleleri kadınlara afettiğini belirlemiştir.

Şıvgın (2015)'in okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptığı ön test-son test içerikli çalışmasında öğrencilere cinsiyet rollerinin kazanılması ile ilgili uygulamalar yapmış ve öğrencilerin son tes puanlarının eşitlikçi yönde değiştiği, toplumsal cinsiyete yönelik kalıp yargılarının azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Dejene (2017)'nin ilkökul Sosyal Bilgiler ders kitabını toplumsal cinsiyet bağlamında incelediği çalışmasında, ders kitaplarında kadınların ve erkeklerin adaletli bir şekilde temsil edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca ders kitaplarında erkeklerin kadınlardan üstün olduğu içeriklerin bulunduğunu belirtmiştir.

Saldıray ve Doğanay (2017)'in ele aldıkları çalışmalarında ilkökullardaki örtük program toplumsal cinsiyet çerçevesinde ele alınmış ve bahsi geçen konu öğretmen tutum ve davranışları, kullanılan dil ve oynanan oyunlar boyutları çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilkökullardaki örtük programın toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayan, eşitlikçi olmayan ve kız çocuklarının lehine olan bir program olduğu saptanmıştır.

Sırmabıyıklı (2017)'nin aile eğitim materyallerini toplumsal cinsiyet bağlamında incelediği çalışmasında kullanılan materyallerin eşitlikçi olmayan tutumları içerdiği ve bu materyallerin ataerkil toplum düzenini destekler nitelikte olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Acar Erdal ve Gözütok (2017)'un okullarda cinsiyet ayrımcılığının olup olmadığını araştırdıkları çalışmalarında öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algılarının eşitlikçi yönde olmadığı ve toplumsal cinsiyet bağlamında bir eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşmıştır.

Çetin Gündüz ve Tarhan (2017)'in ilkökul öğrencilerinin mesleklere yönelik toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında öğrencilere ön test-son test uygulaması yaparak öğrencilerin algılarının eşitlikçi yönde değişip değişmediğini araştırmışlar ve öğrencilerin son tes puanlarında anlamlı bir değişim olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Değirmenci (2018) ön lisans öğrencilerinin meslek seçimlerinde toplumsal cinsiyet algılarının belirleyici bir faktör olup olmadığını araştırmış ve araştırma sonucunda meslek seçiminde toplumsal cinsiyet algısının belirleyici bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karaçalı Taze (2018) doktora tezinde ele aldığı çalışmada bir Sosyal Bilgiler dersi ünitesini toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerini dikkate alarak tasarlamış ve yaptığı uygulamanın sonucunda öğrencilerin uygulamanın başında eşitlikçi olmayan görüşlerinin uygulama sonucunda eşitlikçi olarak değiştiğini belirtmiştir.

Karakuş ve ark. (2018)'nin 2017-2018 yıllarında yenilenen ilkököl ve ortaokul öğretim programlarını toplumsal cinsiyet bağlamında inceledikleri çalışmalarında, zorunlu derslerin içeriklerinin toplumsal cinsiyet bağlamında eksik kaldığını ve 2018 yılında bu eksikliğin 2017 yılına oranla arttığını belirlemiştir.

Dietrich ve ark. (2020)'nin yaptıkları araştırmada 2004-2005 ve 2011-2012 eğitim öğretim yılında eğitime devam eden öğrencileri Sosyal Bilgiler becerileri kapsamında cinsiyete dayalı araştırmış ve araştırma sonucunda kız öğrencilerin Sosyal Bilgiler beceri puanlarının erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Morojele (2020) başka bir çalışmada toplumsal cinsiyet ve demokrasi ilişkisini okullar bağlamında incelediği çalışmada ilkököl eğitim programının toplumsal cinsiyete yönelik içerikler barındırdığı fakat uygulamada eksiklikler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kurdaş ve Tuncer (2020)'in öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeyi amaçladığı çalışmada 'eşitlik' bağlamında kız öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha eşitlikçi olduğunu saptamıştır.

Ollis ve ark. (2021)'nin ilkököl öğrencilerinin mesleklere karşı cinsiyetçi tutumlarının 'saygılı ilişkiler eğitimi' programı ile değiştirilmesini aktardıkları çalışmalarında programdan önce mesleklere karşı cinsiyetçi tutumu olan öğrencilerin program sonrasında eşitlikçi bir tutum kazandıklarını belirtmiştir.

Toplumsal cinsiyet ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların toplumsal cinsiyeti farklı yaş grupları ve farklı bakış

açıları ile ele aldıkları görülmektedir. Buna göre, kimi çalışmaların toplumsal cinsiyeti okul öncesi, ilkokul, lise, üniversite gibi eğitim-öğretim kademelerine göre araştırırken kimi çalışmaların toplumsal cinsiyeti genel bir bakış açısı ile ele aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca, toplumsal cinsiyetin farklı değerlendirmelerde belirlendiği bu çalışmalarda, değişik ölçme araçlarının kullanıldığı görülmüştür.

Tüm bunların yanısıra, ilgili alanyazın incelendiğinde, İlkokul öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını Sosyal Bilgiler dersi bağlamında inceleyen ya da aralarındaki ilişkiyi belirleyip vurgulayan araştırmalara rastlanılmamıştır.

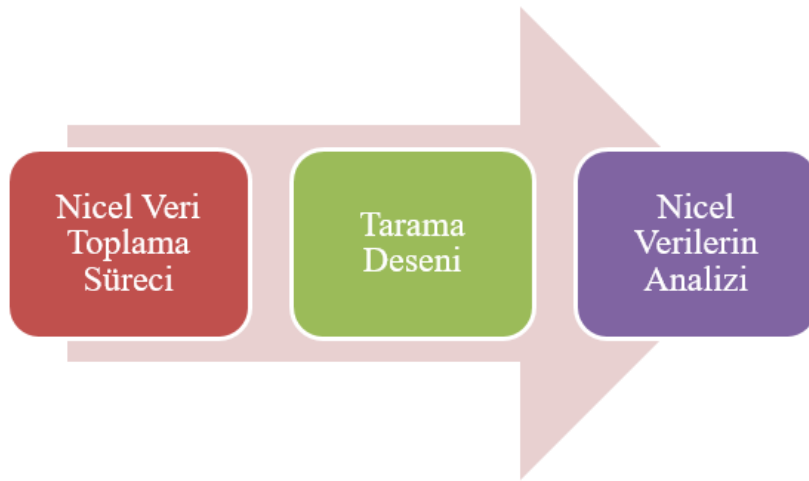

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile aracın uygulanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma nicel yöntemlere uygun olacak şekilde tarama deseniyle tasarlanmıştır. Tarama deseni evren içerisinde seçilen belirli bir örneklemin eğilimlerini, tutumlarını düşüncelerini nicel olarak değerlendiren bir yaklaşımdır (Cresswell ve Plano Clark, 2007; Bursal, 2014). Karasar (2006), tarama deseni; çok kişili bir evrende, evren kapsamındaki kişilerin belirli bir konudaki algılarını belirlemek için, evrenin tamamının ya da belirli bir örnekleminin üzerinde yapılan tarama olarak açıklamıştır. Bunun yanı sıra tarama deseni, bulguların genellenebilirliğinin sağlanması için, çeşitli bağlamlardaki sıklıklara ve frekanslara ulaşılabilirliği sağlayan bir desendir (King ve He, 2005). Araştırma kapsamında ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının ortaya konması amaçlandığından tarama deseni kullanılmıştır.

Şekil 1. Tarama Deseni

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Uşak'ta 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde dördüncü sınıfta okuyan ilkokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Uşak ili merkezi içerisinde 2020-2021 eğitim öğretim yılında ilkokullarda okuyan 493 4. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Verilen yıllarda MEB'in yayınladığı istatistiklere göre Uşak'ta dördüncü sınıfta okuyan yaklaşık 5000 öğrenci bulunmaktadır (MEB, 2021). Gürbüz ve Şahin (2018) 250.000 kişi ve üzerinde evren büyüklüğüne sahip araştırmalarda 0,05 anlamlılık düzeyinde kabul edilebilir asgari örneklem büyüklüğü 384 kişi olarak belirtmişlerdir. Bu bağlamda yapılan araştırmada 535 öğrenciye ölçek uygulanmış, yapılan incelemeler sonucunda 493 öğrencinin ölçeği kabul edilmiştir. Belirtilen bu sayılar araştırmanın evreni için yeterli asgari örneklem koşulunu sağlamaktadır.

Araştırmanın örneklem seçiminde basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde evrene dahil edilen kişiler araştırmaya seçilme oranında birbiri ile eşit şansa sahiptir (Büyüköztürk ve ark., 2010).

Tez kapsamında araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri şu şekildedir:

Tablo 1. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	KATEGORİLER	N	%
Cinsiyet	Kız	255	51,7
	Erkek	237	48,1
Doğum Yılı	2010	101	20,5
	2011	368	74,6
	2012	18	3,7
Anne Çalışma Durumu	Evet	246	49,9
	Hayır	239	48,5
Baba Çalışma Durumu	Evet	29	5,9
	Hayır	462	93,7
Anne Mesleği	Esnaf	38	7,7
	Memur	100	20,3
	İşçi	75	15,2
	Diğer	13	2,6
Baba Mesleği	Esnaf	119	24,1
	Memur	108	21,9
	İşçi	171	34,7
	Diğer	46	9,3
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	79	16,0

	Ortaokul	66	13,4
	Lise	105	21,3
	Üniversite	142	28,8
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	54	11,0
	Ortaokul	48	9,7
	Lise	121	24,5
	Üniversite	160	32,5
Kardeş Sayısı	Kardeş Yok	37	7,5
	Bir Kardeş	152	30,8
	İki Kardeş	177	35,9
	Üç veya Daha Fazla Kardeş	108	21,9

Tablo 1 'de görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyetlerine yönelik elde edilen sonuçlara göre 493 öğrencilerin % 51,7'si kız (255), %48,1'i erkek (237) öğrenciden oluşmaktadır. Ayrıca öğrencilerin tamamı ilkokul 4. sınıf olmasına rağmen ± 1 yaş farklılığın olabilme ihtimali göz önünde bulundurularak doğum yılına yönelik sorulan sorudan elde edilen sonuçlara göre 493 öğrencinin % 20,5'i 2010 doğumlu (101), % 74,6'sı 2011 doğumlu (368) ve % 3,7'si 2012 doğumlu (18) öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin anne ve babalarının demografik özelliklerine yönelik ilk olarak öğrencinin annesinin çalışma durumu sorulmuş elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin annesi çalışan durumda olanlar %49,9'u (246), çalışmıyor durumda olanlar ise % 48,5'i (239) olarak tespit edilmiştir. Aynı soru babanın çalışma durumu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar incelendiğinde katılımcılardan yalnızca birinin bu soruyu cevaplamadığı geriye kalan 492 kişinin % 93,7'i çalışıyor durumda (462), % 5,9'u ise çalışmıyor (29) durumda olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin annelerinin mesleği ile ilgili sonuçlara bakıldığında bir meslek belirtilen öğrenciler, toplam öğrencilerin % 45,8'i (226) olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin anneleri mesleklerini, %20,3'ü memur (100), % 15,2'si işçi (75), % 7,7'si esnaf (38) ve son olarak % 2,6'sı ise (13) diğer olarak nitelendirmiştir. Öğrencilerin babalarının mesleği ile ilgili sonuçlara bakıldığında bir meslek belirtilen öğrenciler, toplam öğrencilerin % 90,1'i (444) olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin babaları mesleklerini, %21,9'u memur (108), % 34,7'si işçi (171), % 24,1'i esnaf (119) ve son olarak % 9,3'ü ise (46) diğer olarak nitelendirmiştir. Anne eğitim düzeyi sorusuna Öğrencilerin % 79,5'i cevap vermiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri, % 16'sı ilkokul (79), % 13,4'ü ortaokul (66), % 21,3'ü lise (105), % 28,8'i üniversite (142) şeklinde belirlenmiştir. Baba eğitim düzeyi sorusuna öğrencilerin % 77,7'si cevap vermiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri, % 11'i ilkokul (54), % 9,7'si ortaokul (48), % 24,5'i lise (121), % 32,5'i üniversite (160) şeklinde belirlenmiştir.

Öğrencilerin % 7,5'inin (37) yanıtı hiç kardeşim yok şeklinde olmuştur. Ayrıca bir kardeşi olanlar % 30,8 (152), iki kardeşi olanlar % 35,9 (177) ve üç veya daha fazla kardeşi olanlar ise % 21,9 (108) olarak belirlenmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu ve 'İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri İçin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği' ile toplanmıştır. Ayrıca öğrencilere, demografik özelliklerinin belirlenebilmesi için cinsiyet, doğum yılı, annenin çalışma durumu, annenin mesleği, annenin eğitim düzeyi, babanın çalışma durumu, babanın mesleği, babanın eğitim düzeyi ve kardeş sayısı sorulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında öğrencilerin çeşitli bağlamlardaki demografik bilgilerini ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından 'Kişisel Bilgi Formu' oluşturulmuştur. Oluşturulan kişisel bilgi formunda, araştırmaya katılan ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin, cinsiyet, doğum yılı, anne-baba çalışma durumu, anne-baba mesleği, anne-baba eğitim durumu ve öğrencilerin kardeş sayıları gibi kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Kişisel bilgi formunda ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinden alınan kişisel bilgilerin belirlenmesinde öncelikle, ilgili alanyazında yapılmış olan araştırmalar incelenmiştir. Buna bağlı olarak, cinsiyet, doğum yılı, anne-baba çalışma durumu, anne-baba meslekleri, anne-baba eğitim durumu ve öğrencilerin kardeş sayılarının öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını etkileyebileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda söz konusu değişkenler kişisel bilgi formuna eklenmiştir. Tez kapsamında ise cinsiyet, aile eğitim durumu ve okulların sosyo-ekonomik seviyeleri araştırmaya dahil edilmiştir.

3.3.2. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla bir ölçeğe ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple alanyazın taraması yapılmış ve öğrencilerin yaş grubuna yönelik, toplumsal cinsiyet algılarını ölçen bir ölçeğe ulaşılamamıştır. Bu nedenle 'İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği' geliştirilmesine karar verilmiştir. 'İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği'nin geliştirilmesi sürecinde sırasıyla madde havuzunun

oluşturulması, uzman görüşü alınması, madde havuzunun yeniden şekillendirilmesi, pilot çalışmanın uygulanması, pilot çalışma sonuçlarının analizi ve nihai ölçek formunun oluşturulması basamakları izlenmiştir.

3.3.2.1. Ölçek Geliştirme Süreci

İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği'nin geliştirilmesi sürecine öncelikle ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet ile ilgili algılarının ve tutumlarının ne olduğunu, bu algı ve tutumların nelerden etkilendiği , nasıl geliştirilebileceğine yönelik alanyazın taraması yapılmıştır. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarına yönelik araştırmalar incelenmiştir. Daha sonra alanyazında bu bağlamda bir ölçme aracının olup olmadığına bakılmış ve ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi bağlamında toplumsal cinsiyet algılarını ölçen bir ölçme aracı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sürece, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeye yönelik alanyazına bağlı olarak madde havuzunun oluşturulmasıyla başlanmıştır. Oluşturulan madde havuzu 7 alan uzmanına incelettirilmiş ve alan uzmanlarının dönütleri doğrultusunda maddeler yeniden düzenlenmiştir. Elde edilen taslak form pilot çalışma sürecinde veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Toplanan verilerle ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği belirlenmiştir. Böylece, ölçek formuna son hali verilmiş ve nihai uygulama gerçekleştirilmiştir.

3.3.2.2. Madde Havuzunun Oluşturulması

Ölçek geliştirmeye sürecine ilk olarak gerekli literatürün incelenmesiyle başlanmıştır. Bu bağlamda, İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği'nin boyutlarının belirlenmesinde, Dünya Ekonomik Forumu'nda sunulan 2020 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu (World Economic Forum, 2020), Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve ders kazanımları esas alınmıştır. Ayrıca ölçeğin uygulanacak olduğu yaş grubu düşünüldüğünde, çocukların oynadığı oyunların toplumsal cinsiyet algılarını belirlemede önemli bir boyut olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları taslak ölçeği için belirlenen rol, oyun ve eğitime erişim boyutları belirlenmiştir. Bu kapsamda Belirlenen Rol boyutunda 15, Oyun boyutunda 13 ve

Eğitime Erişi boyutunda 12 olmak üzere toplam 40 madde yazılarak madde havuzu oluşturulmuştur.

Ölçek geliştirme sürecinde, likert tipi sorularda uygun seçenek sayısının belirlenmesinde çeşitli görüşler vardır (Adelson ve McCoachk, 2010). Bu görüşlerin farklılaşmasının sebebi, kararsızlık belirten ifadenin ölçmede kullanılıp kullanılmamasıdır. Ölçüm yapılırken kararsızlık ifadesinin kullanılması, katılımcıları daha çok düşünmeye sevk edeceğinden bu ifadenin likert ölçümde kullanılması uygun görölmektedir (Garland, 1991). Seçenek sayısının belirlenmesinde ise katılımcıların yaşı önemli bir unsur olarak düşünölmektedir. Dolayısıyla küçük yaştaki katılımcılara uygulanacak olan likert tipi ölçme araçlarında seçenek sayısının az olması uygun görölmektedir (Adelson ve McCoachk, 2010). Nitekim Alan (2019), çocukların dil gelişimlerinin tam olmaması ve dikkat sürelerinin kısa olması sebebiyle çocuklara uygulanacak likert tipi ölçme araçlarında çok fazla seçenekten kaçınılması gerektiğini belirtmiştir. Turan vd. (2015) ise seçenek sayısının, araştırmanın sonuçlarını anlamlı bir şekilde değiştirmede önemli bir rol üstlenmediğini; bu sebeple üçlü likert çok durumu ölçmede yeterli olacağı görüşünü bildirmişlerdir. Bütün bunlar göz önüne alındığında kararsızlık bildiren ifadenin ölçmeye dahil edilmesi; aynı zamanda uygulamanın ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine yapılacak olması değerlendirilmiş ve ölçmenin üçlü likert tipinde yapılmasına karar verilmiştir.

3.3.2.3. Pilot Uygulama Geçerlik Çalışması

Taslak olarak hazırlanan İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ölçeğinin geçerliğini belirlemek amacıyla kapsam geçerliği ve yapı geçerliğinden faydalanılmıştır. Bu bağlamda, sırasıyla kapsam geçerliği için alan uzmanı görüşlerinin alınması, yapı geçerliği için ise pilot çalışma uygulaması ve açımlayıcı faktör analizi uygulaması basamakları izlenmiştir.

3.3.2.4. Alan Uzmanı Görüşlerinin Alınması

Taslak olarak hazırlanan ölçeğinin kapsam geçerliğinin sağlanması için, taslak form 7 alan uzmanına gönderilmiştir. Uzman görüşüne başvuru alan öğretim elemanları, sınıf öğretmenliği, Sosyal Bilgiler öğretimi ve ölçme-değerlendirme alanında çalışan öğretim üyelerinden seçilmiştir. Öğretim üyelerine gönderilen uzman görüşü

formunda taslak ölçeğin maddeleri alt alta yazılarak ve her bir madde için ‘uygundur’, ‘uygun değildir’ ve ‘uygun olmama sebebi ve açıklama’ bölümlerine yer verilmiştir.

Alan uzmanları, maddelerin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmede uygun maddeler olduğu, yalnızca erkek çocuklarının meslek seçimleri ile ilgili bir maddede ‘hostes’ kelimesinin ‘host’ olarak değiştirilmesinin uygun olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Alan uzmanlarından alınan dönütler doğrultusunda taslak form yeniden düzenlenmiş, kelime yanlış olan maddedeki kelime yanlış giderilmiş, ölçek formu geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına uygun hale getirilmiştir.

3.3.2.5. Pilot Çalışma

Madde havuzu oluşturulurken, araştırma problemini yansıtmaya gücüne sahip maddeler belirlenmiş ve her bir tutumun (boyutun) maddeleri açık bir şekilde ilişkili olarak belirlenmiştir. Ayrıca boyutlar, araştırma kapsamını tamamlayıcı bir özellikte ve her bir madde çok açık ve yalnızca bir şeyi ölçmeyi amaçlayacak şekilde düzenlenmiştir.

Pilot çalışma kapsamında, 40 maddeden oluşan taslak ölçme aracı, Uşak A,B,C ilkokullarında 123 öğrenciye uygulanmıştır. Pilot çalışma kapsamında ulaşılan katılımcı sayısının belirlenmesi ve pilot çalışma uygulamasının ardından yapılacak olan faktör analizine uygun örneklem seçimi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü ve maddeler arasındaki korelasyonun faktör analizine uygunluğunu ortaya koyan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0.60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2010). Araştırma kapsamında 123 öğrenciden veri toplanan İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği için KMO değeri 0,627 (Tablo 2) olarak belirlenmiştir. Bu değer verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

3.3.2.6. Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin boyutlarının belirlenebilmesi için ölçekte yer alan maddelere açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, aynı özelliği ölçen maddeleri tek boyut altında toplayarak, ölçümün kategorize edilmiş faktörlerle yapılmasını sağlayan istatistiksel bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2017). Aynı zamanda

açımlayıcı faktör analizi ölçeğin boyutlarının belirlenmesinin yanı sıra yapı geçerliliği içinde bir kanıt oluşturmaktadır (Thompson & Daniel, 1996).

Faktör analizi uygulanmadan önce, maddelerin bu analize uygunluğunu test edebilmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testleri uygulanmış ve sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. KMO ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçüsü		0,627
Yaklaşık. Ki-Kare		1445,100
Bartlett'in Küresellik Testi	df	780
	Sig.	0,000

Tablo 2’de görüldüğü üzere, hesaplanan KMO uyum ölçüsü değeri 0,627’dir. Çalışmalarda, 0,05 değeri eşik değer olarak kabul edilmekte ve bu değer altında hesaplanan KMO değerleri için faktör analizinin uygun olmadığı belirtilmiştir (Broen ve diğerleri, 2015). Ayrıca sig. değerinin < 0,05 olması, elde edilen KMO değerinin istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç olduğunu göstermektedir.

Faktör analizi için özdeğer minimum seçilerek analiz yapıldığında elde edilen sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Faktör analizi için minimum özdeğer

Bileşen	İlk Özdeğerler			Yüklerin Kare Toplamları		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif%	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	6,051	15,128	15,128	6,051	15,128	15,128
2	2,908	7,271	22,398	2,908	7,271	22,398
3	2,285	5,712	28,110	2,285	5,712	28,110
4	2,032	5,081	33,191	2,032	5,081	33,191
5	1,912	4,779	37,970	1,912	4,779	37,970
6	1,772	4,429	42,399	1,772	4,429	42,399
7	1,593	3,982	46,382	1,593	3,982	46,382
8	1,418	3,546	49,928	1,418	3,546	49,928
9	1,345	3,361	53,289	1,345	3,361	53,289
10	1,223	3,058	56,347	1,223	3,058	56,347
11	1,200	2,999	59,346	1,200	2,999	59,346
12	1,085	2,711	62,058	1,085	2,711	62,058
13	1,071	2,679	64,736	1,071	2,679	64,736
14	1,030	2,574	67,310	1,030	2,574	67,310
15	0,984	2,459	69,770			

16	0,962	2,404	72,174
17	0,924	2,311	74,485
18	0,836	2,089	76,574
19	0,826	2,065	78,640
20	0,783	1,957	80,597
21	0,754	1,884	82,480
22	0,710	1,775	84,255
23	0,609	1,524	85,779
24	0,599	1,498	87,277
25	0,559	1,397	88,675
26	0,506	1,264	89,939
27	0,474	1,184	91,123
28	0,396	0,989	92,112
29	0,391	0,978	93,090
30	0,376	0,940	94,030
31	0,349	0,872	94,902
32	0,322	0,806	95,708
33	0,309	0,772	96,480
34	0,298	0,746	97,226
35	0,226	0,566	97,792
36	0,221	0,552	98,344
37	0,200	0,501	98,845
38	0,181	0,453	99,298
39	0,162	0,405	99,703
40	0,119	0,297	100,000

Tablo 3’de verilen Faktör analizi sonuçlarına göre, maddelerin 14 farklı boyut üzerinde toplandığı görülmektedir. Ayrıca hesaplanan kümülatif varyans açıklama değerinin de % 67,31 olduğu görülmektedir. Bu nedenle faktör analizinde rotasyon gerçekleştirilerek maddelerin yoğunlukta olduğu faktörler altına toplanması sağlanmaktadır.

Her ne kadar rotasyon işleminin bileşenler matrisini düzenleyeceği varsayılsa da, belirli faktör yükü altındaki değerlerin hala EK 1’deki tabloda yer aldığı görülmektedir. Bu durumda ilgili maddelerin çok sayıda boyuta dağıldığı ve herhangi bir boyutu ölçme yeteneğini kaybettiği varsayılmaktadır. Dolayısıyla ilgili maddelerin ölçekten çıkarılması sonucunda maddelerin boyutları daha belirgin bir şekilde temsil edeceği görülmektedir.

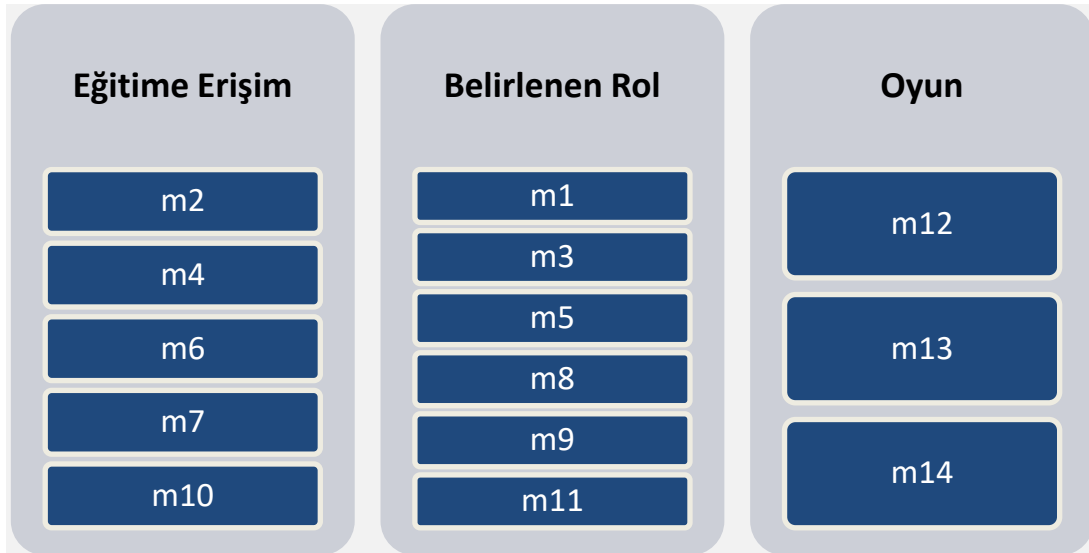
Varimax rotasyonu uygulandıktan sonra 8 iterasyon sonucunda Tablo 4’de yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 4. Varimax rotasyonu

	Bileşenler		
	1	2	3
M.1. Sınıf içi etkinliklerde kızlar ve erkekler eşit şekilde sorumluluk almalıdır.	0,814		
M.2. Özel günlerde (bayram kutlaması, tören vb.) görev dağılımları kızlar ve erkekler arasında eşit olmalıdır.	0,753		
M.3. Kız çocukları ve erkek çocukları okul bahçesinde gerçekleştirilen tüm etkinliklerde ortak görev alabilmelidir.	0,709		
M.4. Okullarda kız öğrencilere ve erkek öğrencilere eşit olanaklar sunulmalıdır.	0,693		
M.5. Kızların ve erkeklerin beraber oyun oynamasından rahatsız olmam.	0,551		0,459
M.6. Cesur olma özelliğinin erkek çocuklarına yönelik bir tutum olduğunu düşünüyorum.		0,645	
M.7. Kız çocukları yalnızca evlerine yakın okullara gönderilmelidir.		0,617	
M.8. Ev dışında oyun oynarken kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha erken eve dönmesi gerektiğini düşünüyorum.		0,595	
M.9. Erkek çocuklarının okula gitmesi kız çocuklarının okula gitmesinden daha önemlidir.		0,567	
M.10. Kulüp seçimleri öğrencinin cinsiyetine göre yapılmalıdır.		0,523	
M.11. Askerlik mesleğinin kız çocukları için uygun olmadığını düşünüyorum.		0,371	
M.12. Kız çocuklarının oyuncak araba ile oynamasından rahatsız olmam.			0,722
M.13. Erkek çocuklarının oyuncak bebekle oynamasından rahatsız olurum.			0,637
M.14. Bazı sanatların (bale yapmak, ebru yapmak, modern dans vb.) erkek çocuklar tarafından yapılması beni rahatsız eder.			0,542

Çalışmada ölçekte kullanılan madde sıralamasına göre m1, m2, ..., m14 şeklinde kodlanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda ölçeğin boyut-madde yapısı Şekil 2’de ki gibi elde edilmiştir.

Şekil 2. Ölçek Boyut - Madde Yapısı

Pilot çalışmanın sonucunda ilgili boyutlar ve bu boyutlara ait olan maddeler belirlenerek, 14 maddelik ölçeğin son hali oluşturulmuştur (EK 5).

3.3.2.7. Pilot Çalışma Güvenirlik Çalışması

Pilot çalışmada elde edilen verilerin güvenilirliğinin belirlenebilmesi için iç güvenilirlik katsayısı (Cronbach's alfa) hesaplanmıştır. Literatürde Cronbach's alfa katsayısı için farklı değerlendirmeler var olsa da genel olarak; $\alpha \geq 0,9$ yüksek güvenilirlik, $\alpha \geq 0,7$ orta güvenilirlik, $\alpha \geq 0,6$ kabul edilebilir güvenilirlik, $\alpha \geq 0,4$ düşük güvenilirlik ve $\alpha < 0,4$ olduğunda ise ölçeğin güvenilir olmadığı kabul görmektedir (George and Mallery, 2019; Kılıç, 2016).

Pilot çalışmada uygulanan ölçek için hesaplanan iç güvenilirlik katsayısı (Cronbach's alfa) sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Ölçeğin Güvenirlik Katsayısı

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,739	14

Tablo 5'de görüldüğü gibi taslak ölçekte uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda boyut azaltma gerçekleştirilerek elde edilen 14 maddelik ölçeğin Cronbach alpha katsayısı 0,739 olarak hesaplanmıştır. Böylece ölçeğin kabul edilebilir düzeyin

üzerinde orta seviye iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir (George and Mallery, 2019; Kılıç, 2016).

Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda, ölçeğin 3 alt boyut altında toplam 14 maddeden oluştuğu söylenebilir. Buna göre, eğitime erişim faktöründe 5, belirlenen rol faktöründe 6 ve oyun faktöründe 3 madde bulunmaktadır. Maddeler 'katılmıyorum', 'kararsızım' ve 'katılıyorum' şeklinde derecelendirilmiştir.

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Yapılan pilot çalışma, uzman görüşlerinin alınması ve uygulanan analizler sonucunda, ölçeğin nihai halinin geliştirilmesinin ardından demografik sorularla birlikte yeni bir ölçek formu oluşturulmuştur (Ek 3). Ölçek formunun ilk aşaması Kişisel Bilgi Formu; ikinci aşaması ise İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği olarak tasarlanmıştır.

Veri toplama sürecinin ilk adımı için Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında gerekli yazışmalar yapılarak araştırma izni alınmıştır (Ek 1). Aynı zamanda Uşak Üniversitesi Etik Kuruluna gereken belgeler teslim edilmiş ve araştırma için etik kurul onayı alınmıştır (Ek 2). Daha sonra uygulamanın yapılacağı okulların müdürleri ile görüşülerek izin belgeleri okul müdürlerine teslim edilmiştir. Okul müdürlerinin izinleri doğrultusunda sınıf öğretmenleri ile görüşülmüş ve uygun oldukları ders saatleri belirlenmiştir. Ardından izin alınan ders saatlerinde derslere girilerek kişisel bilgiler, ölçek doldurma bilgileri ve tez hakkında bilgiler verilmiştir. Katılımın tamamen gönüllülük esasında olduğu bilgisi öğrencilerle paylaşılarak, katılmayı kabul eden öğrencilere ölçek uygulanmıştır.

3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMALARI

Yapılan pilot uygulama ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlanarak nihai hali oluşturulan ölçek formu, alınan izinler doğrultusunda Uşak ili merkezinde bulunan, 6 devlet ilkokulunda eğitim öğretimine devam eden 535 ilkokul dördüncü sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Eksik cevaplanan maddelerin bulunduğu ölçek formları çalışma kapsamında çıkarılmış ve araştırmaya 493 ölçek formu ile devam edilmiştir. Toplanan verilerin güvenirliğinin sağlanması amacıyla iç güvenirlik katsayısı (Cronbach's alfa) hesaplanmıştır.

3.5.1.Güvenirlik Çalışması

Geçerliği, pilot çalışmada tamamlanan ölçeğin, güvenilirliğinin belirlemesi amacıyla verilerin iç güvenilirlik katsayısı (Cronbach's alfa) hesaplanmıştır. Ölçek verileri için uygulanan iç güvenilirlik katsayısı (Cronbach's alfa) sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Güvenirlik katsayısı

Cronbach's Alpha	Madde sayısı
0,821	14

Tablo 6'da görüldüğü gibi 14 maddelik ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0,821 olarak hesaplanmıştır. Böylece ölçeğin kabul edilebilir düzeyin üzerinde orta seviye iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir (George and Mallery, 2019; Kılıç, 2016).

3.6. VERİ ANALİZİ

Geliştirilen ölçek formu Uşak ilinde yer alan 6 farklı devlet okulu 535 4. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada ölçek formlarında eksik ve hatalı veri girişi olanlar çıkarıldıktan sonra 493 katılımcının verisi ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 'İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri İçin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği' ile toplanmıştır. Araştırmanın birinci alt problemi için elde edilen veriler Bağımsız Örneklem T-Testi ile, ikinci ve üçüncü alt problemler için elde edilen veriler ise One-Way ANOVA Testi ile analiz edilmiştir.

Ölçeğin puanlanmasının daha anlaşılır olabilmesi için, puanlama sistemi 0 puan ve 100 puan arasında bir derecelendirme ile yapılmıştır. Yapılan derecelendirme sonucunda puanın 0'a yaklaşması 'daha geleneksel' bir algıyı ortaya koyarken, 100'e yaklaşması 'daha eşitlikçi' bir algıyı ortaya koymaktadır.

Kişisel bilgi formunda öğrencilerin, cinsiyet, doğum yılı, anne çalışma durumu, anne mesleği, baba çalışma durumu, baba mesleği ve kardeş sayısı gibi kişisel bilgiler toplanmıştır. Cinsiyet 'kız' ve 'erkek' olarak kategorize edilmiş ve işaretlemelerin bu doğrultuda yapılması istenmiştir. Doğum yılı '2010' , '2011' ve '2012' olarak gruplandırılmıştır. Anne ve baba çalışma durumu 'çalışıyor' ve 'çalışmıyor' şeklinde

kategorize edilirken; anne mesleği, baba mesleği ve kardeş sayısı ise açık uçlu olarak cevaplamaya uygun olarak tasarlanmıştır.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma problemi doğrultusunda toplanan verilerin gerekli istatistiksel analizler kullanılarak çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ölçeğinin uygulanmasıyla elde edilen istatistikler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Ölçek sonucu elde edilen puanlar

	Genel Ölçek Puanı	Eğitime Erişim Boyutu Puanı	Belirlenen Rol Boyutu Puanı	Oyun Boyutu Puanı
Ortalama	1,521 (76,050)	1,679 (83,960)	1,468 (73,380)	1,364 (68,220)
Standart Sapma	0,409 (20,430)	0,499 (24,990)	0,460 (23,010)	0,607 (30,330)
Minimum	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Maksimum	2 (100)	2 (100)	2 (100)	2 (100)

Öğrencilerden elde edilen veriler 0: Katılmıyorum, 1: Kararsızım ve 2: Katılıyorum olacak şekilde kodlanmıştır. Ters ölçek içeren maddeler düzenlenerek ortalama, toplam ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler için hesaplamaya uygun biçime dönüştürülmüştür. Böylece düzenlenmiş veriler için ölçeğin ortalama puanı, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri Tablo 7’de sunulmuştur. Ayrıca araştırma kapsamında uygulanan ölçek 3 alt boyut içerdiğinden, her boyut için hesaplanan özet istatistiklerde Tablo 7’de sunulmuştur. Son olarak, ölçekten elde edilen ortalama puanların kolaylıkla yorumlanabilmesi için 100’lük gösterimde ifade edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin alt boyutlarda ve ölçeğin genelinde alabilecekleri puanlar minimum 0, maksimum 100 olarak düzenlenmiştir. Öğrencilerin ortalama puanları 76,050, elde edilen puanlar, boyutlar bazında incelendiğinde eğitime erişim boyutu için hesaplanan ortalama puan 83,960, belirlenen rol boyutu için hesaplanan ortalama puan 73,380 ve oyun boyutu için hesaplanan ortalama puan ise 68,220’dir. Böylece ölçeğin genelinde elde edilen ortalama puanlara göre öğrencilerin daha eşitlikçi bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca ölçeğin boyutlarından elde edilen puanlar arasında karşılaştırma yapıldığında oyun boyutundan elde edilen puanların, diğer boyutlardan elde edilen puanlara kıyasla daha düşük olduğu; bu

durumunda öğrencilerin oyuna yönelik toplumsal cinsiyet algılarının daha geleneksel olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın alt problemlerine yönelik uygulanacak istatistiksel yöntemlerin bir varsayımı olarak maddelerin normallik testi, çarpıklık ve basıklık değerleri doğrultusunda hesaplanarak Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ölçek maddelerinin çarpıklık ve basıklık değerleri

	Ortalama (Mean)	Std. Sapma (Std. Deviation)	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
M1	1,722	0,613	-2,039	2,726
M2	1,773	0,585	-2,415	2,288
M3	1,562	0,714	-1,309	0,197
M4	1,649	0,681	-1,675	1,232
M5	1,527	0,739	-1,201	-0,121
M6	1,712	0,652	-2,015	1,397
M7	1,659	0,685	-1,732	1,369
M8	1,424	0,804	-0,915	-0,839
M9	1,391	0,818	-0,832	-0,997
M10	1,602	0,718	-1,485	0,572
M11	1,179	0,839	-0,346	-1,495
M12	1,327	0,844	-0,677	-1,259
M13	1,375	0,847	-0,801	-1,133
M14	1,392	0,815	-0,831	-0,990

Tablo 8’de görüldüğü üzere, ölçek maddelerine ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri $[-3, +3]$ aralığında yer aldığından verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Literatürde çarpıklık ve basıklık değerleriyle ilgili her ne kadar farklı aralıklar tanımlanmış olsa da, normal dağılıma uygunluk için her iki değer de 0’a çok yakın olması beklenmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013).

Alt problemlerin çözümlenmesi için uygulanan istatistiksel analizlerle, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının öğrencilerin cinsiyetlerine, eğitim öğretimlerine devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik durumlarına ve ailelerin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

4.1.BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya yanıt aranan alt problemlerden birincisi, “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet

algılarının, cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenebilmesi için Bağımsız örneklem T-Testi Analizi uygulanmıştır.

Bağımsız örneklem T-Testi ile ölçeğin her bir maddesi için yorum yapılabileceği gibi ölçekte yer alan ters ölçek soruları düzenlendikten sonra ölçekten elde edilen toplam puan içinde yorumlanabilmektedir. Bu kapsamda öncelikle standart sapma ve ortalama değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Standart Sapma ve Ortalama Değeri

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Kız	255	22,455	5,172	0,324
Erkek	237	20,068	6,035	0,392

Tablo 9’da görüldüğü üzere, araştırmada yer alan katılımcıların yaklaşık %52’si kız öğrencilerden, %48’i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilen toplam puanlar için Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Cinsiyetlere göre Bağımsız Örneklem T Testi

	Varyansların Eşitliği için Levene Testi		t- Ortalamaların Eşitliği için t-testi						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Fark	Std. Hata		
							Farkı	95% Güven Aralığı Alt	Üst
Varyanslar eşit	10,811	0,001	4,721	490	0,000	2,387	0,506	1,394	3,381
Varyanslar eşit değil			4,695	466,303	0,000	2,387	0,509	1,388	3,386

Tablo 10’da görüldüğü üzere, Bağımsız örneklem T-Testi sonucu, kızların (ortalama = 22,4549, ss = 5,17232) toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının erkeklere (ortalama = 20,0675, ss = 6,03483) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur $t(490) = 4,695, p < 0,001$.

Bu durum ölçekten elde edilen ortalama puanlarda, öğrencilerin cinsiyetlerine göre karşılaştırma yapıldığında kız öğrencilerden elde edilen puanların, erkek

öğrencilerden elde edilen puanlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumundan kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının, erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya yanıt aranan alt problemlerden ikincisi, “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, öğrenim gördükleri okulların sosyo-ekonomik duruma göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının, okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenebilmesi için, okulların sosyo-ekonomik durumları düşük, orta ve yüksek olarak gruplandırılmıştır. Okulların sosyo-ekonomik durumları üç kategoride ele alındığından, aralarında bir farklılaşma olup olmadığının anlaşılabilmesi için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda varyansların homojenliği Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre varyanslar

Levene İstatistiği	df1	df2	Sig.
11,178	2	490	0,000

Tablo 11’de görüldüğü üzere, sig. < 0,05 olarak hesaplandığı için grupların varyansı homojen dağılmamaktadır. Daha sonra ANOVA analizi uygulanarak, analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre ANOVA

	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Gruplar Arası	1236,577	2	618,288	20,374	0,000
Grup İçi	14869,776	490	30,346		
Toplam	16106,353	492			

Tablo 12’de verilen tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonucuna göre sig. < 0,05 olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Varyanslar homojen dağılmadığından ve gruplar arası anlamlı farklar tespit edildiğinden dolayı Post Hoc testi uygulanması gerekmektedir. Post Hoc testinde Games-Howell seçilerek uygulanan analiz sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Okulların sosyo-ekonomik düzeylerindeki farklılaşmaların belirlenmesi için Games-Howell, Post Hoc testi sonuçları

(I) okul	(J) okul	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Düşük	Orta	0,246	0,709	0,936	-1,423	1,916
	Yüksek	-3,085*	0,590	0,000	-4,477	-1,694
Orta	Düşük	-0,246	0,709	0,936	-1,916	1,423
	Yüksek	-3,332	0,610	0,000	-4,770	-1,893
Yüksek	Düşük	3,085*	0,590	0,000	1,694	4,477
	Orta	3,332*	0,610	0,000	1,893	4,770

Yapılan analiz sonucunda, “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaştırmakta mıdır? sorusuna cevap arandığından ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Tablo 13’de görüldüğü üzere, yüksek (ortalama = 23,160, ss = 4,746) sosyo-ekonomik düzeyde yer alan okullardaki öğrencilerin, düşük (ortalama = 20,075, ss = 5,931) ve orta (ortalama = 19,829, ss = 6,067) sosyo-ekonomik düzeyde yer alan okullardaki öğrencilerden anlamlı oranda farklılaştığı görülmektedir. Bu durum ölçekten elde edilen puanların, okulların sosyo ekonomik düzeylerine göre karşılaştırıldığında, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenimlerine devam eden öğrencilerden elde edilen puanların, diğer öğrencilerden elde edilen puanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumdan öğrencilerin öğrenimlerine devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik düzeyleri arttıkça toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya yanıt aranan alt problemlerden üçüncüsü, “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, ailelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının, ailelerin eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenebilmesi için, anne ve babanın eğitim durumları ayrı ayrı ele alınmıştır. Annenin eğitim durumu ikiden fazla kategoride ele alındığından dolayı, aralarında bir farklılaşma olup olmadığının anlaşılabilmesi için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda varyansların homojenliği Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Anne Eğitim Durumu için Varyansların Homojenliği

Levene İstatistiği	df1	df2	Sig.
3,469	3	388	0,016

Tablo 14’de görüldüğü üzere sig. < 0,05 olduğu için grupların varyansı homojen dağılmaktadır. Bu bağlamda Tablo 15’de ANOVA testi verilmiştir.

Tablo 15. Anne Eğitim Durumu için ANOVA

	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Gruplar Arası	543,060	3	181,020	5,860	0,001
Grup İçi	11986,448	388	30,893		
Toplam	12529,508	391			

Tablo 15’de verilen One Way ANOVA sonucuna göre sig. < 0,05 olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Varyanslar homojen dağıldığından ve gruplar arası anlamlı farklar tespit edildiğinden dolayı Post Hoc testi uygulanması gerekmektedir. Post Hoc testinde Games-Howell seçilerek uygulanan analiz sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Anne eğitim düzeyindeki farklılaşmanın belirlenmesi için Games-Howell, Post Hoc testi sonuçları

(I) Anne E.D	(J) Anne E.D	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
İlkokul	Ortaokul	0,898	1,061	0,832	-1,863	3,660
	Lise	-1,301	0,822	0,392	-3,438	0,835
	Üniversite	-2,235*	0,787	0,026	-4,280	-0,189
Ortaokul	İlkokul	-0,898	1,061	0,832	-3,660	1,863
	Lise	-2,200	0,966	0,110	-4,720	0,320
	Üniversite	-3,133*	0,935	0,006	-5,578	-0,688
Lise	İlkokul	1,301	0,822	0,392	-0,835	3,438
	Ortaokul	2,200	0,966	0,110	-0,320	4,720
	Üniversite	-0,933	0,653	0,482	-2,624	0,757
Üniversite	İlkokul	2,235*	0,787	0,026	0,189	4,280
	Ortaokul	3,133*	0,935	0,006	0,688	5,578
	Lise	0,933	0,653	0,482	-0,757	2,624

Bu analiz sonucunda, “Annenin eğitim durumu çocuğun toplumsal cinsiyet algısını farklılaştırmakta mıdır?” sorusuna cevap arandığından dolayı ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar annenin eğitim düzeyine göre, üniversite (ortalama = 23,134, ss = 5,120), lise (ortalama = 22,200, ss = 5,043), ortaokul (ortalama = 20,000, ss = 6,755), ilkokul (ortalama = 20,899, ss = 5,861) olacak biçimde ölçekten elde edilen ortalama puanlar üzerinden hesaplanmıştır. İlkokul mezunu annelerin çocuklarının toplumsal cinsiyet algısıyla, üniversite mezunu annelerin çocuklarının toplumsal cinsiyet algısı arasında fark olduğu görülmektedir. Benzer şekilde ortaokul mezunu annelerin çocuklarının toplumsal cinsiyet algısıyla, üniversite mezunu annelerin çocuklarının toplumsal cinsiyet algısı arasında fark olduğu görülmektedir. Bu durum ölçekten elde edilen ortalama puanların, annenin eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında, yüksek eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarından elde edilen puanların, düşük eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarından elde edilen puanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumdan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arttıkça toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi olduğu anlaşılmaktadır.

Aynı analiz babanın eğitim durumu için uygulanırsa Tablo 17’de gösterilen sonuçlar elde edilmektedir.

Tablo 17. Babanın Eğitim Durumu İçin Varyans Homojenliği

Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
3,299	3	379	0,020

Tablo 17’de görüldüğü üzere sig. < 0,05 olduğu için grupların varyansı homojen dağılmamaktadır. Bu bağlamda Tablo 18’de ANOVA testi verilmiştir.

Tablo 18. Babanın Eğitim Durumu İçin ANOVA

	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Gruplar Arası	566,675	3	188,892	6,407	0,000
Grup İçi	11172,949	379	29,480		
Toplam	11739,624	382			

Tablo 18’de verilen One Way ANOVA sonucuna göre sig. < 0,05 olduğundan gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Varyanslar homojen dağılmadığından ve gruplar arası anlamlı farklar tespit edildiğinden dolayı Post Hoc testi uygulanması gerekmektedir. Post Hoc testinde Games-Howell seçilerek uygulanan analiz sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Baba Eğitimi Durumu için Games - Howell

(I) Baba	(J) Baba	Ortalama	95% Güven Aralığı			
E. D.	E. D.	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	Alt Sınır	Üst Sınır
İlkokul	Ortaokul	0,828	1,184	0,897	-2,265	3,923
	Lise	-0,343	0,984	0,985	-2,916	2,230
	Üniversite	-2,369	0,916	0,055	-4,776	0,037
Ortaokul	İlkokul	-0,828	1,184	0,897	-3,923	2,265
	Lise	-1,171	0,988	0,638	-3,762	1,419
	Üniversite	-3,197*	0,921	0,005	-5,624	-0,770
Lise	İlkokul	0,343	0,984	0,985	-2,230	2,916
	Ortaokul	1,171	0,988	0,638	-1,419	3,762
	Üniversite	-2,026*	0,644	0,010	-3,693	-0,359
Üniversite	İlkokul	2,369	0,916	0,055	-0,037	4,776

Ortaokul	3,197*	0,921	0,005	0,770	5,624
Lise	2,026*	0,644	0,010	0,359	3,693

Bu analiz sonucunda, “Babanın eğitim düzeyi çocuğun toplumsal cinsiyet algısını farklılaştırmakta mıdır?” sorusuna cevap arandığından dolayı ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar babanın eğitim düzeyine göre, üniversite (ortalama = 23,406, ss = 4,784), lise (ortalama = 21,380, ss = 5,736), ortaokul (ortalama = 20,208, ss = 5,819), ilkokul (ortalama = 21,037, ss = 6,134) olacak biçimde ölçekten elde edilen ortalama puanlar üzerinden hesaplanmıştır. Ortaokul mezunu babaların çocuklarının, toplumsal cinsiyet algısıyla üniversite mezunu babaların çocuklarının toplumsal cinsiyet algısı arasında fark olduğu görülmektedir. Benzer şekilde lise mezunu babaların çocuklarının toplumsal cinsiyet algısıyla, üniversite mezunu babaların çocuklarının toplumsal cinsiyet algısı arasında fark olduğu görülmektedir. Bu durum ölçekten elde edilen puanların, babaların eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında, yüksek eğitim düzeyine sahip babaların çocuklarından elde edilen puanların, düşük eğitim düzeyine sahip babaların çocuklarından elde edilen puanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumdan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arttıkça toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi olduğu anlaşılmaktadır.

5.SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışmanın araştırma problemi ve bulguları özetlenmiştir. Devamında bulgulara dayalı olarak araştırma sonuçlarına, tartışmaya ve ileriki araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Toplumsal cinsiyet, kişilerin biyolojik cinsiyetleri karıştırılmaması gereken bir kavramdır denilebilir. Cinsiyet, kişilerin biyolojik ve fizyolojik özelliklerini tanımlarken; toplumsal cinsiyet, kadınların ve erkeklerin toplumsal yaşantıdaki kabulünü tanımlamaktadır. Bu kabul, birçok değişkenden etkilenmekte ve toplumdan topluma veya kültürden kültüre göre değişebilmektedir. Bir çok duruma karşı geliştirilen algı gibi toplumsal cinsiyete yönelik algı da kişilere daha küçük yaşlarda benimsetilebilmektedir. Nitekim çocukların bebeklikten itibaren en çok iletişim kurdukları kişiler olan aile bireylerinin ‘kız çocuk’ ve ‘erkek çocuk’ yetiştirme algısı, çocuklarının toplumsal cinsiyet algısını etkileyebilecektir. Bu algı, çocukların cinsiyetlerine, eğitim öğretimlerine devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik düzeylerine veya ailelerinin eğitim seviyelerine göre ‘eşitlikçi’ veya ‘geleneksel’ olabilecektir. Çocukların toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi, onların ileriki yaşantılarında daha eşitlikçi bir algıya sahip olmalarına yardımcı olabilecektir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet algısına yönelik yapılabilecek iyileştirmeler, çocukların saygı, demokrasi, eşitlik, iyi vatandaşlık gibi kavramları daha iyi anlamalarına ve davranışlarını bu yönde geliştirmelerine yardımcı olabilecektir.

Bu araştırmanın genel amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını ortaya koymaktır. Aynı zamanda ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sahip oldukları toplumsal cinsiyet algılarının, onların cinsiyetlerine, eğitim öğretimine devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik düzeylerine ve ailelerinin eğitim seviyelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir.

Nicel yöntemlerden tarama desenine uygun olarak gerçekleştirilen araştırmada, araştırmanın evrenini Uşak’ta 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde dördüncü sınıfta eğitimine devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Örneklemini ise, Uşak ili merkezinde bulunan altı devlet okulunda eğitimine devam eden 493 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmuştur.

Araştırma kapsamında, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek için araştırmacı tarafında geliştirilen ‘İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları Ölçeği’ ve ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyetlerini, doğum yıllarını, ailelerinin çalışma, eğitim, meslek durumlarını ve kardeş sayılarını belirlemeye yönelik sorular yer almıştır.

Analiz aşamasında öncelikle, araştırmada yanıt aranan sorulara yönelik sayı ve yüzdelerden oluşan betimleyici istatistikler sunulmuştur. Ardından, karşılaştırmalar için aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplamalarından yola çıkarak, Bağımsız Örneklem T Testi’nden ve Tek Yönlü Varyans Analizi’nden (ANOVA) yararlanılmıştır. Böylece alt problemler için kategorilerde farklılaşmanın olup olmadığı test edilmiştir.

Araştırmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ve bu algının alt problemlere göre farklılıklarının incelenmiş ve yapılan analizler sonucunda bulgulara dayalı olarak çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın genel amacında, “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Uygulanan ölçekten alınan ortalama puanlar üzerinden ulaşılan sonuçta, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının genel olarak eşitlikçi yönde olduğu; ölçeğin boyutları arasında yapılan karşılaştırmalarda ise en eşitlikçi algının ‘eğitime erişim’ en geleneksel algının ise ‘oyun’ boyutunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin eğitim olanaklarına yönelik daha eşitlikçi bir algıya sahip olduklarını gösterirken; oyun kurma, oyuncak kullanma ve birlikte oyun oynama gibi durumlarda daha geleneksel bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Alanyazında çeşitli yaş gruplarında yapılan toplumsal cinsiyete yönelik çalışmalarda, araştırmanın genel sonucunu destekleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Nitekim Özdemir (2006)’in okulöncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını incelediği çalışmasında, araştırmaya paralel olarak, çocukların eşitlikçi bir algıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı kaynaklarda yapılan incelemeler sonucunda da araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte sonuçlarla karşılaşılmıştır. Farklı yıllarda yapılan Cramer ve Skidd (1992) ve Massaro (2012)’nin ele aldıkları çalışmalarda da çocukların toplumsal cinsiyet algısının genel olarak eşitlikçi olduğu fakat çeşitli

bağlamlarda bu algının değişebildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Nitekim araştırmanın sonucunda en geleneksel algının oyun boyutunda çıkması, alanyazın ile paralellik göstermektedir. Aydılek ve Çiftçi (2011)'nin çocukların toplumsal cinsiyet algısını incelediği çalışmalarında, çocukların oyun oynarken ve oyuncak seçerken geleneksel bir algı ile hareket ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı kaynaklarda çocukların toplumsal cinsiyet algısının oyun bağlamında incelendiği çalışmalarda da, araştırmaya paralel olarak oyun seçme, oyuncak seçme, karşı cinsle oynama gibi değişkenlerde, çocukların geleneksel bir tutum sergilediği sonuçlarına ulaşılmıştır (Rogg ve Rackliff, 1998; Goble vd. 2012).

Araştırmanın birinci alt probleminde, “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekten alınan toplam puanlar üzerinden yapılan karşılaştırmalarda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha eşitlikçi bir algıya sahip olduğu sonucu bulunmuştur. Gümüšoğlu (2004) 'nin ilköğretim öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını incelediği çalışmasında araştırmanın sonucundan farklı olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha geleneksel bir algıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın sebebi olarak, toplumsal cinsiyet kavramının son dönemlerde daha popüler olması ve çocukların iletişim kurdukları kişilerin yıllar içerisinde toplumsal cinsiyet bilinçlerinin gelişmesi düşünülebilir. Nitekim 2013 yılında Öngen ve Aytaç (2013)' in ele aldıkları çalışmalarında ilkökul dönemindeki kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha eşitlikçi bir algıya sahip oldukları sonucu çıkmıştır. Bu araştırmanın sonucu tezin sonucunu destekler niteliktedir. Ayrıca öğrencilik durumlarından bağımsız olarak yalnızca cinsiyetlerin toplumsal cinsiyet algısının inceleneceği çalışmalarda, araştırmaya paralel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha eşitlikçi bir algıya sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır (Baykal, 1988; Asılı, 2001; Demirel vd., 2004; Kahraman vd., 2014). Ayrıca çocukluk çağı dışındaki yaş gruplarında yapılan toplumsal cinsiyet çalışmalarında da araştırmaya paralel olarak kadınların erkeklere oranla daha eşitlikçi bir tutum sergilediği; erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel bir algıya sahip olduğu sonuçlarına ulaşan çalışmalara rastlanmıştır (Kuluçtu ve Karahan,2016; Esen vd., 2017; Gencer vd., 2018; Özpulat, 2017). Özellikle örnekleminin üniversite

öğrencilerinden seçildiği çalışmalarda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi olduğu bulgusu birçok araştırmanın sonucuna yansımıştır (Vefikuluçay vd., 2007; Vefikuluçay vd., 2009; Öngen ve Aytaç, 2013; Aylaz vd., 2014; Dinç ve Çalışkan, 2016; Pesen vd., 2016; Güzel, 2016; Direk ve Irmak, 2017).

Araştırmanın ikinci alt probleminde “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan analizler sonucunda sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan okullarda eğitim öğretime devam eden öğrencilerin, sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan okullarda eğitim öğretime devam eden öğrencilere oranla daha eşitlikçi bir algıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın bu sonucu destekler niteliktedir. Nitekim Kodan (2013)’ in sosyo-ekonomik düzey ve toplumsal cinsiyet algısını incelediği çalışmada araştırmanın sonucuna paralel olarak, sosyo-ekonomik seviyenin, toplumsal cinsiyet algısını eşitlikçi yönde geliştirmeye destek olan bir unsur olduğu sonucuna varmıştır. Alanyazında karşılaşılan çeşitli çalışmalarda da araştırmada bulunan sonuca paralel olarak sonuçlar bulunmuş; sosyo-ekonomik seviyedeki artışın, toplumsal cinsiyet algısını olumlu olarak etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır (Demirbilek, 2007; Altuntaş ve Altunova, 2015; Gecer vd., 2018; Çiçek ve Çopur, 2018). Başka bir çalışmada LaRocque vd. (2011) ortalama olarak birbirine denk sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların toplumsal cinsiyet algılarının da birbirine benzer olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Kenkyu (2006)’ nun ele aldığı çalışmada da sosyo-ekonomik durumun, toplumsal cinsiyet algısını farklılaştırdığı; sosyo-ekonomik durumun iyileşmesinin, toplumsal cinsiyet algısını geliştirdiğine yönelik sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın son alt probleminde “İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, ailelerin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan analiz ve karşılaştırmalar sonucunda ailelerin eğitim durumunun, çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını etkilediği ve eğitim seviyesi yüksek olan ailelerin çocuklarının, eğitim seviyesi düşük olan ailelerin çocuklarına oranla daha eşitlikçi bir algıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu sonucu destekleyen ve sonuçlar arasında paralellik bulunan birçok çalışma bulunmaktadır. Baykal (1991)’ in eğitim seviyesi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, araştırmaya paralel olarak eğitim seviyesinin artmasının, toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi yönde gelişmesine katkı

sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonraki yıllarda Zeyneloğlu (2008)' nun eğitim seviyesi ve toplumsal cinsiyet ilişkisini incelediği araştırmasında da eğitim seviyesindeki artışın toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediği sonucu çıkmıştır. Bir diğer çalışmada Yılmaz vd. (2009), eğitim seviyesindeki artışın, toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediği; eğitim seviyesi yükseldikçe eşitlikçi algının da geliştiğini belirtmişlerdir. Alanyazında mezun olunan okul türü ve toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkinin incelendiği çeşitli çalışmalarda da araştırmanın sonucuna paralel olarak, eğitim seviyesindeki artışın toplumsal cinsiyet algısını eşitlikçi yönde etkilediği bulgusuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Atış, 2010; Sis Çelik vd., 2013). Ayrıca, eğitim seviyesi ile toplumsal cinsiyet algısının incelendiği yabancı kaynaklarda da araştırmaya paralel olarak, eğitim seviyesinin toplumsal cinsiyet algısını etkilediği, eğitim seviyesindeki artışın toplumsal cinsiyet algısını eşitlikçi yönde geliştirmeye katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Lindsey, 1990; Basow, 1992; Haotu, 2003).

5.2. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara yönelik şu öneriler geliştirilmiştir.

- Toplumsal cinsiyet algısının ölçümünde kullanılan (eğitime erişim, belirlenen rol ve oyun) boyutların arttırılabilir. (Örn: Fırsat Eşitliği vb.)
- Toplumsal cinsiyet algısına etki eden faktörlerin (cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve aile eğitim seviyesi) kapsamı genişletilebilir. (Örn: Kardeş Sayısı vb.)
- Araştırma örneklemi genişletilebilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliği algısının kazandırılmasına ilişkin uygulamalı araştırmalar yapılabilir.
- Toplumsal cinsiyet algısının geliştirilmesine ilişkin olarak okul yöneticisi, veliler, sınıf öğretmenleri ve alan öğretmenleri ile araştırmalar yapılabilir.
- Yurtdışında yapılan toplumsal cinsiyet algısına yönelik karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Akın, A., Mihçioğur, S. (2003). *Kadının Statüsü ve Anne Ölümleri, Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Altuntaş, O., & Altınova, H. H. (2015). Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(6), 83-100.
- Asan, H. T. (2010). Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması. *Fe Dergi*, 2(2), 65-74.
- Atış, F. “Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2010.
- Aydın, O., Şahin, D., Güzel, H. Y., Abayhan, Y., Kaya, A. G., Ceylan, S. (2013). Ait Olma İhtiyacının ve Haberdar Olmanın Psikolojik Dışlanmaya Gösterilen Tepkiler Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(72), 21-31.
- Aydilek Çiftçi, M. “Öğretmenlerin ve Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Sahip Anne Babaların Cinsiyet Rollerini Algısının 60-72 Ay Arası Çocukların Oyuncak Tercihleri ve Akran Etkileşimleri ile İlişkisinin İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, 2011.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun Ö. ve Ünal, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 183-189.
- Basow, S.A. (1992). *Gender: Stereotypes and Roles*. California : Brooks/Cole Publishing.
- Baykal S. (1991) Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini İle İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 66-75.

- Broen, M. P., Moonen, A. J., Kuijf, M. L., Dujardin, K., Marsh, L., Richard, I. H., Leentjens, A. F. (2015). Factor analysis of the Hamilton Depression Rating Scale in Parkinson's disease. *Parkinsonism & related disorders*, 21(2), 142-146.
- Bursal, M. (2014). *Karma Yöntemler. J. W. Creswell içinde, Nicel Yöntemler*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Burt, K. B., & Scott, J. (2002). Parent and adolescent gender role attitudes in 1990s Great Britain. *Sex roles*, 46(7), 239-245.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A. Yayınları.
- Canan, K. (2006). Beden Eğitimi Ve Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet İlişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 81-99.
- Cramer, P., & Skidd, J. E. (1992). Correlates of self-worth in preschoolers: The role of gender-stereotyped styles of behavior. *Sex roles*, 26(9), 369-390.
- Crocco, M. S. (2007). Speaking truth to power: Women's rights as human rights. *The Social Studies*, 98(6), 257-269.
- Çelik, A. S., Pasinlioğlu, T., Gonca, T. Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Çiçek, B., Çopur, Z. (2018). Bireylerin Kadınların Çalışmasına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 4, 1-21.
- Çubuklu, H., Sivaslıgil, P. (2007). İngilizce Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (24), 25-32.
- Dejene, W. (2017). A survey of gender representation in Social Studies Textbooks of Ethiopian primary schools. *British Journal of Education, Society & Behavioural Science*, 21(1), 1-7.

- Dietrich, M. K., Slate, J. R., Moore, G. W., Lunenburg, F. C. (2020). Gender differences in social studies skills: A Texas, multiyear study. *Advances in Educational Research and Evaluation*, 1(1), 43-53.
- Dinç, A., Çalışkan, C. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3671-3683.
- Direk, N., Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dökmen Z.Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- E.Akgün, Ş. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ecevit Y. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. Eskişehir: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan T. (2008). Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 123-145.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 209-230.
- Ersöz, A. (2010). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerine. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 1(6), 167-182.
- Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M., ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 8(1), 46-63.
- Esen, Y. ve Bağlı, M.T. (2002). İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 143-154.

- Evcı, N., Aylar, F. (2017). Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyleri Öz-Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD)*, 3(1), 44-58.
- Fitchett, P. G., & Heafner, T. L. (2018). Teacher quality or quality teaching? Eighth grade social studies teachers' professional characteristics and classroom instruction as predictors of US history achievement. *RMLE Online*, 41(9), 1-17.
- Frawley, T. (2005). Gender bias in the classroom: Current controversies and implications for teachers. *Childhood Education*, 81(4), 221.
- Gazi, Y. C. "İlkokul Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Farkındalığı Üzerine Niteliksel Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Yakasında Bir İlkokul Örneği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. 2018.
- Geçer, H., Kartopu, S. ve Hacıkeleşoğlu, H. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği, *Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu*, Bandırma, 202-215.
- George, D., Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Newyork: Routledge.
- Goble, P., Martin, C. L., Hanish, L. D., & Fabes, R. A. (2012). Children's gender-typed activity choices across preschool social contexts. *Sex Roles*, 67(7), 435-451.
- Güder, S., Alabay, E. (2016). 3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 91-111.
- Gümüšoğlu F. (2004). *İlköğretim Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları. Kadın Çalışmalarında Disiplinler Arası Buluşma*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları
- Günay, G., Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılamaya Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153,153.

- Gündoğan, A., Erbey, H. K. (2020). Gender in Career Choices of Fourth Grade Students. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 13(2), 440-455.
- Gündüz, H. Ç., Tarhan, S. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Meslek Seçimlerine Yönelik Tutumlarında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi. *Elementary Education Online*, 16(3), 1287-1300.
- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutumları ve İlişkili Faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11.
- Hallaç, S., Öz, F. (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.
- Tu, S. H., & Liao, P. S. (2005). Gender differences in gender-role attitudes: A comparative analysis of Taiwan and Coastal China. *Journal of comparative family studies*, 36(4), 545-566.
- Hasan G. (2018). *Sosyoloji Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ütopya Yayınevi
- İşçi, M. (2000). *Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme*. İstanbul: Der Yayınları.
- Kaçar, Ö. "Toplumsal Cinsiyet Ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2007.
- Kalaycı, N., Hayırsever, F. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme ve Bu Konuya İlişkin Öğrenci Algılarının Belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(3), 1065-1072.
- Karakuş, E., Mutlu, E., Coşkun, Y. D. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Öğretim Programlarının İncelenmesi. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (17), 31-54.
- Karasar N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaypak Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 344.

- Kılıç, L., Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerine Bir İnceleme . *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* , 2 (3) , 129-148.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Kır İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Kodan S. “Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, 2013.
- Krausch-Hofmann, S., De Almeida Mello, J., Declerck, D., Declercq, A., De Lepeleire, J., Tran, T. D., Duyck, J. (2019). The oral health-related section of the interRAI: Evaluation of test content validity by expert rating and assessment of potential reasons for inaccurate assessments based on focus group discussions with caregivers. *Gerodontology*, 36(4), 382-394.
- Kuluçtu, A., Karahan, N. (2016). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2882-2905.
- Kuru E., Pepe K. (2002). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Özel Yetenek Sınavına Katılan Öğrencilerin Sosyoekonomik Profilleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22(1), 253-265.
- LaRocque, M., Kleiman, I., Darling, S. M. (2011). Parental involvement: The missing link in school achievement. *Preventing School Failure*, 55(3), 115-122.
- Larson, C.U. (2001). *Persuasion Perception and Resonsibility*. 9th ed. Belmont: Wadsworth Thomson Learning.
- Lindsey L.L. (1990). *Gender Roles A Sociological Perspective*. Routledge:1990
- Marshall B.L. (2000). *Configuring Gender: Explorations in Theory and Politics*. Canada: Canadian Copyright Licensing Agency

- Massaro, L.R.A. (2012). *Gender self-concepts of preschool-age girls*. Mills Collage.
- Mora, N. (2005). Kitle İletişim Araçlarında Yeniden Üretilen Cinsiyetçilik ve Toplumda Yansıması. *Journal of Human Sciences*, 2(1), 1-7.
- Newman, L. K. (2002). Sex, gender and culture: Issues in the definition, assessment and treatment of gender identity disorder. *Clinical child psychology and psychiatry*, 7(3), 352-359.
- OECD (2015). *The ABC of gender equality in education: Aptitude, behaviour, confidence, PISA*, OECD publishing.
- Öngen, B., Aytaç, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (48), 1-18.
- Özdemir, E. “Okulöncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıp Yargılarının İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi: 2006.
- Özpuat, F. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri ile Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişki. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 151-161.
- Özvarış B.Ş (2007). Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)*, 16(5), 8-9.
- Özvarış B.Ş. (2008). Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 39(1), 68-174.
- Parker, W.C. (2001). *Toward enlightened engagement*. In Stanley, W.B. (Ed.) *Critical issues in social studies research for 21st century* (97-118).
- Pesen, A., Kara, İ., Kale, M., Abbak, B. S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Çatışma ve Şiddete İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 325-329.

- Wesselmann, E. D., Butler, F. A., Williams, K. D., & Pickett, C. L. (2010). Adding injury to insult: Unexpected rejection leads to more aggressive responses. *Aggressive Behavior, 36(4)*, 232-237. (BAŞ HARF) PİCKETT
- Poulin-Dubois, D., Serbin, L. A., Eichstedt, J. A., Sen, M. G., & Beissel, C. F. (2002). Men don't put on make-up: Toddlers' knowledge of the gender stereotyping of household activities. *Social Development, 11(2)*, 166-181.
- Powell, G. N., & Greenhaus, J. H. (2010). Sex, gender, and decisions at the family work interface. *Journal of management, 36(4)*, 1011-1039.
- Raag, T., & Rackliff, C. L. (1998). Preschoolers' awareness of social expectations of gender: Relationships to toy choices. *Sex Roles, 38(9)*, 685-700.
- Saldıray, A., Doğanay, A. (2017). Örtük Programda Toplumsal Cinsiyet: Bir İlkokulun Örtük Programında Toplumsal Cinsiyete İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Electronic Turkish Studies, 12*, 25.
- Sayer, H. (2011). "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı".Uzmanlık tezi. Başbakanlık KSGM, Ankara.
- Scott W., Çeviren: Kılıç A.T. (2007). *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Kategorisi*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Seçgin, F, Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Etkinliklerinin Öğrencilerin Algı ve Tutumlarına Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, (5)*, 24-38.
- Seçgin, F., Tural, A. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Education Sciences, 6(4)*, 2446-2458.
- Sezer, M.Ö. (2012). *Masallar ve Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Doğa Basın Yayıncılık.
- Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 21(3)*, 181-186

- Şafak Ş., Çopur Z., Özkan M.A. (2006). Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi. *Hacettepe Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*. 1-9
- Terzioğlu F., Taşkın L. (2008). Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2(12), 62-67.
- Thompson, B., & Daniel, L. G. (1996). Factor analytic evidence for the construct validity of scores: A historical overview and some guidelines. *Educational and psychological measurement*, 56(2), 197-208.
- Uluyağcı, Y, Yılmaz, Y. (2007). Televizyon Reklamlarında Çocuğa İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (6), 141-157.
- Üner, S. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Temel Eğitim Seti*. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, UNFPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Ankara: Dumat Ofset.
- Vatandaş, D. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0 (35), 29-56.
- Vefikuluçay Yılmaz, D. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Vefikuluçay, A. G. D., Zeyneloğlu, A. G. S., Eroğlu, K., Taşkın, L. (2007) Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açılıarı. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Yağan Güder, S., Güler Yıldız, T. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 91-111.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

World Economic Forum [WEF]. (2020). Global Gender Gap Report 2020
<https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-payequality>

Yılmaz, E. Ö. “Sosyal Bilgiler Dersi İle Bütünleştirilmiş Toplumsal Cinsiyet Temelli Etkinliklerin Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimine Yönelik Tutumlara Etkisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. 2019.

Zeyneloğlu S. “Ankara’da Hmeşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları” Hacettepe Üniversitesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. 2008.

İnternette Alınan Kaynaklar

https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf, [05.04.2018]

EK-2 ÖLÇEK

Aşağıdaki ölçek toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili tutumları ölçmek amacıyla yüksek lisans tezi çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Bu ölçekten elde edilen bilgiler yalnızca tutumlarınızı belirlemek için kullanılacak, başka hiçbir amaç için ölçek sonuçlarından yararlanılmayacaktır. Ölçekte 14 madde bulunmakla birlikte bu maddeleri cevaplama süresi yaklaşık 5 dakikadır.

Sizden her bir maddeyi dikkatli bir biçimde okumanızı, sonrasında bu maddeye ne derecede katıldığınızı veya katılmadığınızı işaretlemenizi istiyoruz. Bu ölçek tamamen gönüllülük esasına dayalıdır ve kişisel bilgileriniz araştırmacıların dışındaki kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Başarı dileklerimizle sevgiler sunarız...

Halime Kübra ERBEY

OKULUNUZUN ADI:

Cinsiyet	☐ Kız	☐ Erkek	
Doğum yılı	☐ 2010	☐ 2011	☐ 2012
Anne çalışma durumu	☐ Evet	☐ Hayır	
Anne mesleği			
Anne eğitim durumu			
Baba çalışma durumu	☐ Evet	☐ Hayır	
Baba mesleği			
Baba eğitim durumu			
Kardeş sayısı			

	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Erkek çocuklarının okula gitmesi kız çocuklarının okula gitmesinden daha önemlidir.	☐	☐	☐
Okullarda kız öğrencilere ve erkek öğrencilere eşit olanaklar sunulmalıdır.	☐	☐	☐
Kız çocukları yalnızca evlerine yakın okullara gönderilmelidir.	☐	☐	☐
Kız çocukları ve erkek çocukları okul bahçesinde gerçekleştirilen tüm etkinliklerde ortak görev alabilmelidir.	☐	☐	☐
Kulüp seçimleri öğrencinin cinsiyetine göre yapılmalıdır.	☐	☐	☐
Sınıf içi etkinliklerde kızlar ve erkekler eşit şekilde sorumluluk almalıdır.	☐	☐	☐
Özel günlerde (bayram kutlaması, tören, vb.) görev dağılımları kızlar ve erkekler arasında eşit olmalıdır.	☐	☐	☐
Ev dışında oyun oynarken kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha erken eve dönmesi gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐
Cesur olma özelliğinin erkek çocuklarına yönelik bir tutum olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐

Kızların ve erkeklerin beraber oyun oynamasından rahatsız olmam.	☐	☐	☐
Askerlik mesleğinin kız çocukları için uygun olmadığını düşünüyorum.	☐	☐	☐
Erkek çocuklarının oyuncak bebekle oynamasından rahatsız olurum.	☐	☐	☐
Kız çocuklarının oyuncak araba ile oynamasından rahatsız olmam.	☐	☐	☐
Bazı sanatların (bale yapmak, ebru yapmak, modern dans, vb.) erkek çocuklar tarafından yapılması beni rahatsız eder.	☐	☐	☐

EK-3 ARAŞTIRMA İZİN DİLEKÇESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.03.2021-12730

T.C.
UŞAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-29425508-605.02-22110077
Konu : Araştırma İzni
(Halime Kübra ERBEY)

10.03.2021

UŞAK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi: a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarih ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazıtı. (2012/13 sayılı Genelge)
b) 21/01/2021 tarih ve E.3240 sayılı yazınız.

İlgi (b) yazı ile müdürlüğümüze bağlı okullarda araştırma yapmak istenmektedir.

İlimiz merkezinde yapılacak anket ve araştırma uygulaması ile ilgili anket formları ; ilgi (a) genelge gereğince değerlendirmesi yapılarak, aşağıda bilgileri ve konusu yazılı çalışma; okullarda eğitim öğretim hizmetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı, okul idaresinin uygun gördüğü zaman aralıklarında uygulanması ve araştırma sonucunun Bakanlığımızdan izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşulu ile oy çokluğuyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Bülent ŞAHİN
İl Millî Eğitim Müdürü

Adı Soyadı	Ünvanı	Araştırma Konusu	Müracaat Tarih ve Sayısı
Halime Kübra ERBEY	Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi	Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında İlkokul Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları	01/02/2021 19985147

Ekler :

EK-4 ETİK KURUL ONAYI

T.C.
UŞAK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI

TOPLANTI SAYISI: 02

KARAR TARİHİ: 12.02.2021

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi gereğince, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ali YILMAZ başkanlığında toplanarak gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

KARAR 2021-26

Yüksek lisans öğrencisi Halime Kübra ERBEY'in Dr. Öğr. Üyesi Aslı GÜNDOĞAN danışmanlığında yapmayı planladığı "Sosyal Bilgiler Dersi Bağlamında İlkokul Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları" başlıklı araştırması kapsamında uygulanacak yöntemlerin etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

No	Üyenin Adı Soyadı	İmza	No	Üyenin Adı Soyadı	İmza
1	Prof. Dr. Ali YILMAZ Başkan	İMZA	4	Prof. Dr. Lütfi ÖZAV Üye	İMZA
2	Prof. Dr. Hüseyin YAŞAR Başkan Yardımcısı	İMZA	5	Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN Üye	İMZA
3	Prof. Dr. Adem SEZER Üye	İMZA	6	Prof. Dr. Sadiye TUTSAK Üye	İMZA
7	Prof. Dr. Bilal SEZER Üye	İMZA		Av. Fatih GÜNGÖR Raportör	İMZA

EK-5 ÖLÇEK - BOYUT VE MADDE İLİŞKİSİ

Araştırmada kullanılan ölçek 3 boyut ve 14 maddeden oluşmaktadır. Maddeler aşağıdaki şekilde boyutlar altında kategorilendirilmiştir.

1. BOYUT: EĞİTİME ERİŞİM

- Okullarda kız öğrencilere ve erkek öğrencilere eşit olanaklar sunulmalıdır. (m2)
- Kız çocukları ve erkek çocukları okul bahçesinde gerçekleştirilen tüm etkinliklerde ortak görev alabilmelidir. (m4)
- Sınıf içi etkinliklerde kızlar ve erkekler eşit şekilde sorumluluk almalıdır. (m6)
- Özel günlerde (bayram kutlaması, tören, vb.) görev dağılımları kızlar ve erkekler arasında eşit olmalıdır. (m7)
- Kızların ve erkeklerin beraber oyun oynamasından rahatsız olmam. (m10)

2. BOYUT: BELİRLENEN ROL

- Erkek çocuklarının okula gitmesi kız çocuklarının okula gitmesinden daha önemlidir. (m1)
- Kız çocukları yalnızca evlerine yakın okullara gönderilmelidir. (m3)
- Kulüp seçimleri öğrencinin cinsiyetine göre yapılmalıdır. (m5)
- Ev dışında oyun oynarken kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha erken eve dönmesi gerektiğini düşünüyorum.(m8)
- Cesur olma özelliğinin erkek çocuklarına yönelik bir tutum olduğunu düşünüyorum.(m9)
- Askerlik mesleğinin kız çocukları için uygun olmadığını düşünüyorum. (m11)

3. BOYUT: OYUN

- Erkek çocuklarının oyuncak bebekle oynamasından rahatsız olurum. (m12)
- Kız çocuklarının oyuncak araba ile oynamasından rahatsız olmam. (m13)
- Bazı sanatların (bale yapmak, ebru yapmak, modern dans, vb.) erkek çocuklar tarafından yapılması beni rahatsız eder. (m14)